T.C.
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İNSAN HAKLARI ANABİLİM DALI

OLAY YERİ İNCELEMESİNDE DELİLDEN SANIĞA GİTMENİN İNSAN HAKLARININ KORUNMASINDAKİ ÖNEMİ

Yüksek Lisans Tezi

TUNA DENİZ
101128106

Danışman: Özge Yücel DERİCİLER

İstanbul, 2016

T.C.
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İNSAN HAKLARI ANABİLİM DALI

OLAY YERİ İNCELEMESİNDE DELİLDEN SANIĞA GİTMENİN İNSAN HAKLARININ KORUNMASINDAKİ ÖNEMİ

Yüksek Lisans Tezi

TUNA DENİZ
101128106

Danışman: Özge Yücel DERİCİLER

İstanbul, 2016

T.C. Maltepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

26.06.2015 tarihinde tezinin savunmasını yapan Tuna DENİZ'e ait "Olay Yeri İncelemesinde Delilden Sanığa Gitmenin İnsan Haklarının Korunmasındaki Önemi" başlıklı çalışma, Jürimiz tarafından Sosyal Bilimler Enstitüsü İnsan Hakları Anabilim Dalı İnsan Hakları Tezli Yüksek Lisans Programında Yüksek Lisans Tezi Olarak **Oy Birliğiyle /Oy Çokluğuyla** kabul edilmiştir.

.....

Prof. Dr. İoanna KUÇURADİ
(Başkan)

.....

Doç.Dr. Muttalip ÖZCAN
(Üye)

.....

Yrd.Doç.Dr. Özge Yücel DERİCİLER
(Üye)
(Danışman)

ÖZET

İnsan hakları, insanların insanca yaşayabilmeleri için korunması gereken haklardır. Bu hakları koruyacak olan ise, kişilerdir. Ancak kişiler, sık sık birbirlerinin bu haklarını ihlal etmekte ya da kullanılmasını engellemektedirler. Bunun için devletler, bu ihlallerin önüne geçebilmek için çeşitli kuruluşlar kurmuşlardır. Bunlardan biri de Emniyet Teşkilatıdır.

Emniyet Teşkilatında, delilden sanığa gitmeyi sağlamakla suçluların bulunmasında, dolayısıyla adlî hataların önlenmesinde önemli rol oynayan birimlerden biri, olay yeri incelemesi birimidir.

Bu çalışmanın amacı, teknolojik gelişmelerle paralel olarak gelişen olay yeri incelemesinin adil yargılanma hakkının korunmasına nasıl katkıda bulunduğunu göstermektir.

ABSTRACT

Human rights are rights that have to be protected, so that individuals can live humanely. Individuals are those who are expected to protect these rights. Yet individuals often violate these rights of each other or hinder their protection. For this reason states have established various institutions with the aim to prevent such violations. One of these institution is the Police.

The criminal scene investigation section is one of the section of the Police, which, by making possible to go from evidence to the accused, plays a significant role in finding the criminals.

The aim of this study is to show how the criminal scene investigations, which develop parallel with the technological developments, contribute to the protection of the right to fare trial.

İÇİNDEKİLER

ÖZET…….i

ABSTRACK…….ii

GİRİŞ…….……....1

BİRİNCİ BÖLÜM

OLAY YERİ İNCELEMENİN ZAMAN İÇİNDEKİ GELİŞİMİNİN İNSAN HAKLARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

1.1. İnsan Haklarının İhlali ve Devletin Tutumu…….....4

1.1.1. Yaşam Hakkı……....5

1.1.2. Özgürlük ve Güvenlik Hakkı……...…6

1.1.3. Adil Yargılanma Hakkı…….....……8

1.2. Maddi Deliler Işığında Adil Yargılanma ve İnsan Hakları…….…….11

1.3. Olay Yeri İncelemenin İnsan Haklarını Korumada Uygulanabilirliği…….....14

1.4.Olay Yeri İncelemenin İnsan Haklarının Korunmasındaki Rolüne İlişkin Örnek Olaylar…….....19

1.4.1. Olay I……19

1.4.2. Olay II…….....20

İKİNCİ BÖLÜM

SUÇ SORUŞTURMASINDA OLAY YERİ İNCELEMENİN ROLÜ VE ÖNEMİ

2.1. Olay Yeri İncelemeye Genel Bakış……..23

2.1.1. Olay Yeri İnceleme ve Amacı……24

2.1.2. Deliller…….....25

2.1.3. Değerlendırmelerıne Göre Delil Çeşitleri……26

2.1.3.1. Biyolojik Deliller……...26

2.1.3.2. Kimyasal Deliller……..…27

2.1.3.3. Fiziki Deliller……..…...28

2.1.3.4. İz Deliller……29

2.1.4. Olay Yeri İnceleme Aşamaları ve Yöntemleri…….….31

2.2. DNA ve Parmak İzi Veri Analizi……32

2.2.1. DNA…….…32

2.2.2. Parmak İzi……..34

2.2.3. DNA Veri Analizinin Kullanımı……35

2.2.4. Parmak İzi Veri Analizinin Kullanımı……..…….....37

2.2.5. DNA ve Parmak Veri Analizi İzinin Olay Yeri İnceleme Üzerine Etkisi……40

SONUÇ……..…….42

KAYNAKLAR……...…….45

GİRİŞ

Kişi güvenliği sahip olduğumuz temel haklardandır. Devlet idaresinde temel hak ve özgürlükler, belirli ölçütlere uygun olmak koşuluyla kamu güvenliği için kısıtlanabilir. Bununla beraber kamu güvenliğine ilişkin önlemlerin dengesinin iyi ayarlanamaması sıkıntılı bir devlet yönetimin olmasına neden olur (Kızıyel, 2014, s. 1). Sıkıntılı yönetimler hak ihlallerinin daha sık rastlandığı yerlerdir.

Suç ve suçlu kavramları insanlık tarihinin en çok ilgi çeken konuları arasındadır. Toplumu oluşturan sıradan bireyler gibi, çok sayıda düşünür ve yazar da suç ve suçlu ile ilgilenmiş, farklı disiplinlerde çalışan pek çok bilim insanı suçu kendi alanı çerçevesinde incelemiştir. Suçun oluşumu, suç ile suçlu ilişkisi, bu ilişkide etkin olan faktörler, suçun önlenmesi, suçu kolaylaştıran ortamlar ve koşullar gibi çok değişik konular suç olgusunun farklı yönleridir. Her bilimsel faaliyet gibi suçla ilgili araştırmaların ve faaliyetlerin temelin de topluma yararlı bilgilerin elde edilmesi ve insanların davranış biçimlerine ilişkin kuralların bulunması yatmaktadır. Ancak suç gibi çok karmaşık bir konuda kabul edilmiş sosyal kurallara ulaşmak çok güçtür (Karapazaroğlu, 2004, s. 3-4).

İlkel dönemlerde suç, barınma, yeme, içme gibi temel ihtiyaçlardan dolayı ortaya çıkmıştır. Uygarlığın ilerlemesi, teknolojinin gelişmesi, suçu ve suçun işleniş şekillerini değiştirmiştir (Sokullu, 2011, s. 21). Fail, mağdur ve suç ilişkisinin incelenmesi, kriminal incelemenin ve olay yeri incelemesinin doğmasına sebep olmuştur. Çünkü çağımızın hızlı ilerlemeleri karşısında suç ve suçlu arasındaki ilişkilerin de bilimsel olarak ele alınması ve çözümünün bu yönde yapılması gerekmektedir. Suç işleyerek kolay kazanç elde edilmesi ve caydırıcı bir ceza

sisteminin olmaması sebebiyle, birey bunu alışkanlık haline getirebilmektedir. Emniyet kayıtlarında 500 ile 1000 arasında hırsızlıktan kaydı bulunan suçlu vardır[1]. Üstelik bu rakamlar sadece kayıt altına alınan suçlara ilişkindir ve bir de kayıt dışı çok sayıda suç işlenmektedir. Bu kişilerin bazıları için suç işlemek adeta meslek haline gelmiştir. Suç işlemeyi sürekli hale getirmeden bu şahısların yakalanması ve gerekli yasal yaptırımın hemen yerine getirilmesi gerekmektedir. Yasal yaptırımların caydırıcı olması için, somut deliller olması gerekmektedir. Örneğin bir olayda, eve hırsızlık amacıyla giren bir şahıs, çalacak bir şey bulamamış ve pencereden çıkarken polislere yakalanmıştır. Verdiği ifade de hırsızlık yapma amacının olmadığını, pencereyi açık görünce merak edip o yüzden içeriye baktığını ve o sırada polislerin geldiğini, olayın tamamen yanlış anlaşılmadan ibaret olduğunu söylemesi üzerine elde somut bir delil olmadığı için savcılık tarafından serbest bırakılmıştır.[2] Oysa, o evde inceleme yapılmış ve içeride parmak izi tespit edilmiş olsaydı, bu ifadelerin onu kurtarmaya yetmeyeceği açıktır. Gerekli cezayı aldığı takdirde başka bir eve girip kişilerin konut dokunulmazlığını, kişisel güvenliğini ihlal etme ihtimali de ortadan kalkacaktır.

Emniyet teşkilatında amaç, suç gerçekleşmeden önlemek, eğer gerçekleştiyse, failin yakalanmasını ve gerekli ceza alması için adli mercilere intikalini sağlamaktır. Ancak, suçun ve suçlunun doğru tespit edilebilmesi için de, yakalanan şüphelinin gerçekten o olay ile ilgisi olup olmadığının araştırılması gerekir. Ülkemizde, iftira ve çıkar karşılığında suçu üstlenme ya da gerçeği söyletmek için işkenceye varan sorgulama gibi durumlarla önceden sıkça karşılaşıldığı düşünüldüğünde, asla yalan söylemeyen somut delillerin önemi ortaya çıkmaktadır. İftira ve suç üstlenme gibi

[1] http://polnet/index.snet?wapp=&dtid=B1713AB6-CEC9-4B3B-BA6D-32E6CD32A219

[2] Beykoz, 2012, olay yeri inceleme raporu

durumlardan ceza alan çok sayıda insan bulunmaktadır. Bu bir insan hakkı ihlalidir. Bir ülkede güvenlik teşkilatının insanların temel hak ve hürriyetlerinin bekçisi olması ve bu hakları koruması gerekmektedir. Bunun için de, önce yöntemlerinde yeniliğe gitmesi ve insan haklarını, eski ilkel sorgulama yöntemlerini kullanarak ihlal etmemesi gerekir. Çünkü kamu görevi, insan hakkını koruma görevidir (Kuçuradi, 2010, s. 28-29).

Bu sebeple, teknolojinin avantajlarını da kullanarak emniyet teşkilatında gelişmiş ülkelerdeki sistemleri getirip ülkemiz de uygulamaya başlamıştır. Bunların en önemlilerinden biri de olay yeri incelemedir.

Bu çalışmanın amacı, ülkemizde yapılan olay yeri incelemenin; adli olayların aydınlatılmasındaki rolünü ve çeşitli dönemler içerisinde karşılaşılan sorunları, geçirdiği değişimleri ve bu çerçevede, insanın yaşama hakkı, kişi dokunulmazlığı, hürriyeti, güvenliği, özel hayatın gizliliği gibi haklar başta olmak üzere, temel haklarıyla ilişkisini göstermektir. Eğer bir insan suç işleyip yalancı şahitler kullanarak veya para karşılığında bu suçu başkasına üstlendirerek ceza almaktan kurtuluyorsa, burada büyük insan hakları ihlali var demektir. Bir insan suçsuz yere hürriyetinden mahrum kalacak ve gerçek suçlu bu ihlali tekrar tekrar gerçekleştirebilecektir. Benzer şekilde, bir hırsız yakalanmadığı zaman daha da rahat davranacak, yakalanmadığı sürece de diğerlerinin haklarını ihlal etmeye devam edecektir. İşte olay yeri incelemedeki gelişmeler, bu tür ihlallerin önüne bir ölçüde geçebilir. Yalan beyanları dikkate almadan somut deliller ışığında soruşturmanın seyrini değiştirebilir. Yargı mercilerinin gerçeği görmelerine yardımcı olur ve bu sayede adil yargılanmayı sağlar.

BİRİNCİ BÖLÜM

OLAY YERİ İNCELEMENİN ZAMAN İÇİNDEKİ GELİŞİMİNİN İNSAN HAKLARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

1.1. İnsan Hakları İhlali ve Devlet Tutumu

İnsan hakları, dil, din, ırk, etnik köken, cinsiyet gözetmeksizin tüm insanların yararlanabileceği temel hak ve özgürlüklerdir. Haklara sahip olmak bakımından bireyler eşittir; haklar kimseye üstünlük sağlamaz. Haklar, herkese eşit düzeyde seçme, yeteneklerini geliştirme ve bunları kullanabilme özgürlüğü sağlar. Ancak bunları elde ederken başkalarının haklarına saygılı olmak ve onların haklarını ihlal etmemek yükümlülüğü vardır. Kişilere, insana özgü etkinlikler gerçekleştirirken dokunulmaması gerekmektedir.

İnsan haklarının kişi hakları olduğu bilinir ama her kişi hakkı insan hakkı değildir. İnsan hakları üç kuşak halinde ele alınır. Bunlar; birinci kuşak klasik haklar, ikinci kuşak sosyal haklar ve üçüncü kuşak dayanışma haklarıdır. Birinci kuşak haklar; yaşama ve özgürlük hakkı, kölelik yasağı, işkence yasağı, hukuk önünde eşitlik, adil yargılanma hakkı, vatandaşlık hakkı, mülkiyet hakkı, düşünce, vicdan ve din özgürlüğü, ifade özgürlüğü gibi haklardır. İkinci kuşak haklar; Çalışma, adil gelir ve sendika kurma hakkı, dinlenme hakkı, eğitim hakkı, kültürel yaşama katılma hakkı, sağlık, beslenme ve konut hakkı, grev ve toplu sözleşme gibi haklardır. Üçüncü kuşak haklar ise; Barış hakkı, çevre hakkı, gelişme hakkı gibi haklardır (Aybay, 2015, s. 65-66-67). Bu haklar birbirlerinden ayrı düşünülemez. Bir bütünün

parçalarını oluşturdukları için haklar söz konusu olduğunda, bölünmezlik ve karşılıklı bağımlılık esastır.

Bu çalışmada üzerinde durulacak olan haklar; yaşam hakkı, özgürlük ve güvenlik hakkı ile adil yargılanma hakkıdır. Birinci kuşak haklar içerisinde bulunan bu hakların seçilmesinin sebebi; bu haklardaki ihlallerin diğer kuşaktaki hakları da olumsuz yönde etkileyecek olmasıdır. Kişinin sahip olduğu haklardan tam anlamıyla yararlanabilmesi bir denge gerekmektedir. Kişi, haklarından aynı anda tam olarak yararlanabiliyorsa sahip olduğu tüm haklar güvence altına alınmış demektir. Ancak sahip olduğu haklardan bir ya da birkaçı ihlal edildiğinde diğer haklardan yararlanabilmesi de tehlikeye girecek hatta imkansız hale gelecektir. Örneğin, yaşam hakkı elinden alınan bir kişinin diğer hakları da ortadan kalkmış olacaktır. Haksız yere tutuklanan bir kişinin, özgürlüğünün dışında, beslenme, sağlık, eğitim, gelişme, çevre gibi birçok hakkı da kısıtlanmış veya elinden alınmış olacaktır.[3] Olay yeri incelemenin bazı temel hak ve özgürlüklere etkisi şu şekildedir;

1.1.1. Yaşam Hakkı

Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi Madde 6'da, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Madde 2'de, ve Anayasa Madde 17-1' de yaşam hakkının korunması düzenlenmektedir. Temel hakların en önemlisi olan yaşam hakkı, kanunun koruması altındadır (Önder ve ark. 2006, s. 94). Yaşam Hakkı; Kişinin fiziksel ve biyolojik varlığını sürdürebilmesinin güvencesi olan insan hakkıdır. Kanun koruması altında olan yaşam hakkı ihlallerine tüm dünya ülkelerinde rastlanmaktadır.[4] Bu konuda

[3] https://www.inonu.edu.tr/uploads/old/21/255/aydinturhan-4-2-tam.pdf

[4] http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2013-103-1230

alınan önlemlere rağmen, gelişen teknoloji ve yeni suç türlerinin ortaya çıkması yaşam hakkı ihlallerinin artmasına neden olmuştur. İnsan hakkı ihlallerinin en aza inmesi için tüm dünya ülkeleri kolluk güçlerine yeni sistemler getirmiştir. Ülkemizde de Olay Yeri İnceleme Birimi adı altında yeni yazılımlar ve sistemler kullanılmaktadır. Getirilen yazılımlar ve sistemler sayesinde, suçu önleme ve suçluyu yakalama konusunda yol katledilmiştir. Bu, sayede olaylar kısa zamanda çözülürken, suçluların ceza alması sağlanmaktadır. Suç işleme potansiyeli olan insanlar için de bu gelişmeler caydırıcı olmaktadır. Örneğin, birkaç kişi öldürmeyi düşünen birisi, ilk suçunda bıraktığı izden veya izlerden yakalandığı ve ceza aldığı zaman, diğer kişileri öldürmekten vazgeçecektir. Böylece Olay Yeri İnceleme sayesinde insanların yaşam hakları korunmuş olacaktır (Tezcan ve ark. 2010, s. 86). Hırsızlık için girdiği evdeki, insanlara zarar veren, hatta onların yaşamlarını ellerinden alan birçok hırsız vardır. Daha önce rahat bir şekilde bu suçları işleyip yakalanmadan gezebilirken, olay yeri inceleme sayesinde bıraktıkları izlerden yakalanıp gerekli ceza almaları sağlanmaktadır. Böylece böyle bir kişinin, yaşam hakkı başta olmak üzere başka birçok hak ihlalini gerçekleştirmesi önlenmiş olur.

Yaşam hakkı, ilk başta mutlak gibi görünebilir ama daha yakından incelendiğinde istisnai durumların olduğu anlaşılacaktır. Örneğin, üzerinde bombalar olan silahlı bir saldırganla karşılaşan polis, başkalarının yaşamlarını korumak için, silahlı saldırgana ateş edebilir (Clapham, 2010, s. 136).

1.1.2. Özgürlük ve Güvenlik Hakkı

Kişi özgürlüğü ve güvenliği, yasayla belirli ve sınırlı haller dışında kişinin hareket serbestliğinden ve özgürlüğünden yoksun bırakılmaması demektir. Özgürlük, herkesin kullanması gereken temel bir haktır. Özgürlük ve güvenlik kavramları ise

yakın bağlantıları sebebiyle birlikte kullanılmaktadır. Kişi özgürlüğü ve güvenliği günümüzdeki güvencelere kolay ulaşmamıştır. İnsanlık kadar eski bir tarihe sahip olan bu haklar halen iyileştirilmeye çalışılmaktadır.[5] Bununla ilgili olarak 1948 Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 3. maddesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 5. maddesi ve 1966 Kişisel ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 9. maddesi esas alınabilir (Önder ve ark. 2006, s. 94). Bu sözleşmelerden de anlaşılacağı gibi, uluslararası sözleşmeler ve metinler kişi özgürlüğüne ve güvenliğine birlikte yer vermişlerdir. Avrupa İnsan Hakları Komisyonuna göre iki kavramın yan yana kullanılmasının anlamı, bir bütün olarak anlaşılması gerektiğidir. Çünkü güvenlik kavramı, özgürlüğe yapılacak bütün keyfi uygulamalara ve müdahalelere karşı kişinin korunmasını ifade eder. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 5. maddesine göre kişi güvenliği özgürlük kısıtlamasıyla engellenebileceğinden, bu kısıtlamada keyfiliği önleyici düzenlemeler öngörülmektedir. Yasal olmayan her kısıtlama, güvenliği tehdit edeceği gibi özgürlük kısıtlamasına dair her kararın da yasaya uygun olması gerekir. Bu sebeple alınacak her kararın mevzuata uygun yasal kararlar olması gerekir. [6]

Özgürlükler bazı durumlarda kısıtlanabilir. Yasal bir mahkemede gerçekleşen yasal yargılama sonunda kişinin ceza almasıyla özgürlüğü kısıtlanabilir. (Clapham, 2010, s. 135). Ancak bunun böyle olmadığı durumlar da vardır. Örneğin intihar eden, birinin soruşturmasında birçok gözaltı olabilir. Olay ile uzaktan yakından ilgisi olmayan birçok kişi gözaltında tutulabilir. Çünkü yargı, olayın intihar mı cinayet mi olduğunu bulmaya çalışacaktır. Burada emniyet güçlerinin yaptığı çalışma, yargıya sunduğu deliller çok önemlidir. Yargıç ancak mahkemeye gelen delilleri

[5] http://www.yargitay.gov.tr/abproje/belge/kitaplar/AIHS_mad5_OzgurlukveGuvenlik.pdf

[6] http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2004-55-89

yorumlayarak karar verir. Olay yeri inceleme ekibi silahla intihar olayında, yargıya bu olayın intihar olduğunu, tabancanın üzerinde kan ve doku parçacıklarının olduğunu, kanın çıkış ve geri tepme yönünün intihara uygun olduğunu ve bunun gibi daha birçok bulgunun intiharı gösterdiğini bildirmesi üzerine, mahkemede makul kanaati oluşturup davanın sonuçlanmasına yardımcı olur. Bu sayede birçok konuyla ilgili şüpheli durumdaki kişiler haksız yere gözaltına alınmaktan ve özgürlüklerinin kısıtlanmasından kurtulmuş olacaktır. Daha önceki dönemlerde, olayla hiç ilgisi olmadığı halde, suçsuz yere ceza alan ve hapis yatan kişiler olmuştur. Ayrıca daha önceki dönemlerde sanıktan delile ulaşma mantığıyla sorguya alınan ve günlerce sorguda kalan birçok kişi olmuştur. Bu kişilerin, hem güvenlikleri hem de özgürlükleri haksız yere ellerinden alınmıştır. Olay yeri inceleme sayesinde, artık delilden sanığa ulaşılmaktadır. Böylece kişilerin güvenliğinin ve özgürlüğünün, haksız yere tehdit altına alınmasında kurtulmak mümkün olmuştur. Çünkü olay yeri incelemede, amaç herhangi bir suçlu bulmak değil, gerçek suçluyu bulmaktır.

1.1.3. Adil Yargılanma Hakkı

Adli soruşturma işlemlerinin, kandırma, yanıltma, tehdit, baskı ve zorlama gibi istenmeyen durumları engelleyen ve savunmayı kısıtlayan yollara yönelmeden, hukuk devletine ve insan haklarına uygun olarak, yasalar doğrultusunda yapılmasına adil yargılanma denir. Adil yargılanma, tarafsız ve bağımsız yargıçların önünde, tarafların eşit olduğu koşullarda, evrensel insan haklarını ölçüt alan, güvenceli bir ortamda olması olmalıdır.[7] Bununla ilgili en açık ifade, ilk kez Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde yer bulmuştur. Bağımsız ve tarafsız mahkemelerde, makul süre içerisinde, herkes, davasının görülmesini isteme hakkına sahiptir. 2000'li yıllardan

[7] www.karizmadergisi.com/karizma.php 25.03.2005

önceki dönemlerde, kandırma, yanıltma, tehdit, baskı ve zorlama gibi istenmeyen durumlar, adil yargılanmayı engellemekte ve yargının işini zorlaştırmaktaydı. Deliller her zaman doğruyu söyledikleri, unutmadıkları, caymadıkları, şaşırmadıkları ve korkmadıkları için, "Ben yaptım, O yaptı, gördüm" gibi itiraflardan değerlidir.[8] Oysa, beyan delillere bağlı davalarda genelde bu tarz olaylar yaşanır, suçsuz yere bir başkası ceza alırdı. Başkasının suçunu üstlenme ve onun yerine ceza çekme gibi davalar da söz konusudur, ancak gelişen teknoloji ve bunu uygulayan birimler sayesinde, beyan delillerin önemi azalmış, maddi delilerden çözüme gidilerek yargının yükü hafifletilmiştir. Olay yeri inceleme sayesin de artık sanıktan delile değil, delilden sanığa gitme sağlanmış, bu saye de yargıyı yanıltma ve kandırma gibi olumsuz durumlar önlenmiştir. Ayrıca başkasının işlediği suçu üstlenmek gibi ilkel adetler son bulmuş, kişiler üzerinde tehdit ve baskı kalmıştır. Bunlarla beraber, adil yargılanmanın en büyük yardımcılarından biri olay yeri inceleme olmuştur.

Kişilerin güvenliği ve özgürlüğü haklarına saygı etik bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Burada devletin rolü, bu hakların korunmasını sağlamak, korunamadığı durumda da dengeyi sağlayarak tekrar ihlal edilmesini önlemektir. Ancak devletin, bu hakları korumakla yükümlüyken, kendi organlarıyla bu hakları çiğnemesi, en büyük ikilemlerden biridir. İnsan hakları konusunda devletin rolü, çiğnenmelerini önlemek, çiğnendiği zaman da dengeyi yeniden kurmaktır; ya da devletten bu beklenir. Bu hakların korunması, ancak onları çiğneme girişimleri olduğu zaman söz konusu olabildiğinden; devletin bu hakları koruması, yani bu hakların çiğnenmesini yasalarla önlemeye çalışması, çiğnendiği zaman da yasalarla araya girmesi demek olur. Bunları söylerken Devlet organlarının bu hakları çiğnediği, bunu yapmakla da o devletin temellerini sarstığı bugünkü insanlığı en

[8] http://www.cantatar.net/adil-yargilanma-hakki

önemli ikilemlerinden biriyle yüz yüze getirdiği durumları, kuşkusuz, unutulmamalıdır. (Kuçuradi, 2007, s. 4-5).

Emniyet teşkilatı, insanın insanca yaşaması, özel hayatın gizliliği, konut dokunulmazlığı, hürriyet hakkı gibi hakları korumayı ve güvenliğini sağlamayı kendine ilke edinmiştir. İnsan, insanca yaşama hakkına sahiptir. Kimse bir diğerine eziyet edemez, kötü muamele yapamaz. Gözaltına alınma ve tutuklanma haricinde, kurum ya da şahıslar, kişileri hürriyetinden mahrum edemez. Gerekli durumlarda kanunlara dayanılarak alınan arama kararı haricinde, kimsenin özel hayatına müdahale edilemez, evine girilemez, evi aranamaz, eşyasına el konamaz.[9] Bu hakları güvence altına alan kolluk kuvvetleridir. Uygulamada olması gereken bunlar iken, pratikte bu güvence sekteye uğramaktadır. Şu an bir değişimin içerisinde bulunan emniyet teşkilatının geçmişine baktığımızda kendi organlarının bu hakları çiğnediğini ve iyi hatırlanmayacak yöntemleri olduğunu görebiliriz. Kanunlarca yasaklanmış olmasına rağmen, Türkiye'de, kötü muamele ve işkenceye varan davranışlar, bilgi almak ve cezalandırmak amacıyla sıkça kullanılmıştır. 2000'li yıllara kadar, konusu suç teşkil eden bir olay vuku bulduğunda, soruşturmanın seyri şu şekilde olmuştur: Bahse konu olayın çözümü için deliller toplanmaya ve birbiriyle ilişkilendirilmeye başlanır. Deliller beyan ve maddi olmak üzere iki kısımda ele alınır. Maddi delillerden yeterince faydalanılmadığı için, beyan delillerle sonuca gidilmeye çalışılır ve somut delillerden imkânlar dâhilinde çokça yararlanılamadığından soruşturma beyan deliller üzerinden, yani sanıktan delile yöntemi kullanılarak devam ettirilirdi. Beyan delilleri uygun yöntemlerle elde edilebildiği gibi işkenceye varan yöntemlerle de elde edilmekteydi.

[9] http://www.egm.gov.tr/Sayfalar/Haklarınızı-biliyor-musunuz.aspx

Yıllardır dile getirilen bu sorunlar karşısında, gelişen teknolojinin kullanımının emniyete yansıması çok olumlu olmuştur. Artık somut delillerle hareket edilip delilden sanığa gitme dönemi başlamış ve sanıktan delile anlayışı büyük oranda yardımcı elaman haline gelmiştir. Böylece hem devletin kendi içinde kendi organlarıyla bir suçun faillerini ortaya çıkarırken uygun olmayan usulleri kullanmasının önüne geçilmiş ve ihlaller ortadan kaldırılmış, hem de olayların çözümünde artış sağlanarak, yeni ihlallerin önüne geçilmiştir.

1.2. Maddi Deliler Işığında Adil Yargılanma ve İnsan Hakları

Türkiye Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne taraf olarak, Sözleşme'nin getirdiği yükümlülükleri kabul etmiştir. Adil yargılanma, bu yükümlülüklerden sadece birisidir. Adil yargılanmayı, anayasa açısından değerlendirirken tarafı olduğumuz Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin süzgecinden geçirmemiz gerekir. Sözleşme'nin 6. maddesinde *"Bir suç ile itham edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar suçsuz sayılır"* denilmektedir. Çağdaş ve özgür bir toplumdan söz edebilmek için, o toplumdaki bireylerin korkudan kurtulmuş olmaları gerekmektedir. İnsanın, hukukun uygun bir şekilde uygulanan yaptırımları dışında hiçbir korku ve kaygı duymaması gerekir (Aybay, 2010, s. 145). Sadece beyan delille ve yalancı şahitlerle hapse giren insanların, hatta yaşam hakkı alınan insanların olduğu düşünüldüğünde, adil yargılanmanın önemi bir kez daha anlaşılmaktadır.

İnsan haklarının güvence altına alınması için modern hukuk delilden sanığa ilkesini benimsemiş ve sanıktan delile anlayışının karşısına çıkmıştır. Uluslararası normlar gözetilerek çıkarılan 5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu, adil yargılanma ve maddi gerçeğin ortaya çıkarılması olarak iki prensibe dayandırılmıştır.

Kolluk kuvvetlerinin bu kanunla beraber soruşturma açısından uygulamaları daha önemli hale gelmiştir: Maddi gerçek üzerinde daha fazla durulacak, delilden sanığa gitmede daha fazla çaba sarf edilecektir. Bu şekilde sanıktan delile anlayışı önemini kaybetmiş, sadece soruşturmanın unsurlarından biri olarak kalmış olacaktır.[10]

Ceza Muhakemesi Kanunu madde 217 delilleri takdir yetkisi ile ilgilidir. Hâkim kararını ancak duruşmada tartışılmış ve hazır bulunan deliller üzerinden verir. Bu deliller hâkimin vicdan, kanaatiyle serbestçe takdir edilir. Suç, hukuka uygun şekilde elde edilmiş her türlü delille ispat edilebilir (Önder ve ark. 2006, s. 57). Elde edilen delillerin ve bu delileri hâkim önüne tartışılabilecek hale getiren olay yeri incelemenin adil yargılanma konusunda ne kadar büyük öneme sahip olduğu görülür. Soruşturmanın seyri, olay yeri inceleme ekiplerinin getireceği maddi delillere bağlıdır. Hâkim kararını duruşmaya getirilecek delillere göre vermektedir. Hukuka uygun olmayan usullerle elde edilen, gerçeği saptıran beyan deliller duruşmanın seyrini etkiler ve yanlış bir karar çıkmasına sebebiyet verir. Bu durumda fail olarak belirlenen kişi mağdur olmuştur. Adil yargılanma ve masumiyet karinesi ihlal edilmiştir. Olması gereken, maddi somut delillerin mahkemeye ibraz edilip yargının doğru karar vermesine yardımcı olmaktır. Olay yeri inceleme sayesinde hukuka ve usulüne uygun şekilde toplanmış maddi delillerle hem masum insanların hürriyet hakkı korunmuş hem de gerçek failler de ceza çekmiş olur. Hukukun bu şekilde işlemesi yeni işlenecek suçlar ve suçlular için caydırıcı olacaktır. Böylece yeni insan hakkı ihlalleri önlendiği gibi kişi dokunulmazlığı ve güvenliği de korunmuş olacaktır. Örneğin zamanında çok sık rastlanılan karşılıklı menfaatler için suç üslenmenin de önüne geçilmiş olur. Çünkü suç üstlenme TCK 5237 sayılı kanunla

http://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/anayasa_yargisi/anayargi/memis.pdf

adliye aleyhinde suçlar kısmında düzenlenmiş ve yargıyı gerçek dışı beyanlarla yanıltan ve yanlış karar verilmesine sebep olanlar hakkında ceza verilmesi sağlanmıştır (Önder ve ark. 2006, s. 8). Ayrıca TCK 5237 sayılı adalet ve kanun önünde eşitlik ilkesini de doğrudan ihlali vardır.

> Kanunun 3. Maddesine göre:
>
> Suç işleyen kişi hakkında işlenen fiilin ağırlığıyla orantılı ceza ve güvenlik tedbirine hükmolunur. Ceza Kanununun uygulamasında kişiler arasında ırk, dil, din, mezhep, milliyet, renk, cinsiyet, siyasal veya diğer fikir yahut düşünceleri, felsefi inanç, millî veya sosyal köken, doğum, ekonomik ve diğer toplumsal konumları yönünden ayrım yapılamaz ve hiçbir kimseye ayrıcalık tanınamaz (Tolunay ve ark. 2012, s. 318).

Kanunun son cümlesinde *"ekonomik ve diğer toplumsal konumları yönünden ayrım yapılamaz"* deniliyor. Örneğin varlıklı birisinin işlediği suçu para karşılığında başkasının üslenmesini sağladığı olaylar, zamanında sıkça karılaştığımız vakalardır. Sosyal kökeninin ya da ekonomik durumunun kendisine ayrıcalık sağladığını düşünen bir kişinin, insanların aczinden yaralanarak işlediği suçtan kurtulması ve bu şekilde bir dahaki sefere daha rahat suç işlemesine, suçsuz yere bir kişinin özgürlüğünün alınmasına sebep olmaktadır. Bahse konu suçu, yalan beyan ile itiraf eden bir şahsın maddi deliller karşısında verdiği ifadenin hiçbir geçerliliği yoktur. Mevcut maddi delilleri bulup yargının önüne sunan olay yeri incelemedeki uzman ekipler sayesinde yargının doğru karar vermesini sağlanmış ve adil yargılanmaya yardımcı olunmuştur. Bu tarz olayların önüne geçilmesi için, tamamıyla yenilenen bir anlayışa ihtiyaç duyulmaktadır. Bu sebeple olay yeri inceleme üzerine emniyet teşkilatı büyük yatırımlar yapmış, teknolojik gelişmelerin yanında bunları uygulayabilecek personeller yetiştirmiştir.

1.3. Olay Yeri İncelemenin İnsan Haklarını Korumada Uygulanabilirliği

Olay yeri inceleme zaman içinde gelişiminin insan haklarının korunmasında nasıl bir etkisi olduğunu anlamamız için, süreci 2000'li yıllar öncesi ve sonrası olarak ayırmamız gerekir. Bu dönemlerdeki çalışmalara, olaylara ve olayların çözümlerine bakılarak, iki dönem karşılaştırılabilir. Bu sayede olay yeri incelemenin olayların çözümüne ne gibi etkisi olduğu ve insan haklarının korunmasında nasıl bir rol oynadığı görülebilir.

Olay yeri incelemenin ilk adımı 1988 yılında parmak izi teknikleri adı altında emniyet teşkilatında kurulmuştur. Dönemin şartlarında her olaya gitmeyen, arşivi olmayan, adından da anlaşılacağı üzere sadece parmak izinden yararlanılan kısır bir birimdir. O dönemde yazılan kitaplarda da bu durum anlaşılmaktadır. Örneğin o dönemde yazılan bir kitapta şöyle denilmektedir:

> Olaya el konulduğunda, olayın doğruluk derecesinin anlaşılması için olay yerine gidilmesi, olay gerçekten meydana gelmişse olay yeri araştırmasının yapılması zorunludur. Ancak, uygulamada bu zorunluluğun ihmal edildiği bir gerçektir. Oysa suçlu ya da sanığa kötü muamele uygulamadan, herhangi bir şüpheden uzak fiziksel delillerle masumiyet veya suçluluğun kesin olarak belirlenmesi ve sonucu telafi olunamayacak adli hata ve yanılmaları önleme olay yerinin bilimsel yöntemlerle incelenmesine ve fiziksel delillerin etkili kullanımına bağlıdır (Badem,1998, s. 21).

Bu paragrafta görüldüğü gibi her olayda, olay yeri araştırmasının olması gerektiğine inanıldığı ancak o tarihlerde bunun yeterince sağlanamadığı anlaşılmaktadır. Yine devamında da olay yeri incelemenin önemi ve gerekliliğine vurgu yapılmaktadır.

1996 yılında "*Olay Yeri İnceleme ve Kimlik Tespit Şube Müdürlüğü*" olarak görev vermeye başlanılmıştır. Bu müdürlük, 2002 yılına kadar olayların çözümüne, soruşturmanın seyrine olay yeri inceleme olarak çok bir şey katamamaktaydı. Olay yeri incelemenin 2002 yılından sonra Kriminal Daire Başkanlığına bağlanması, dönüm noktası olmuştur. Uzman personeller yetiştirilmesi, bu iki birimin koordineli çalışması ve teknolojik gelişmeler ışığında yeni yöntemlerin geliştirilmesi ya da diğer ülkelerden yöntemlerin alınması bu dönemde olmuştur. Olaylar incelendikçe tecrübe kazanılmış, eksik yönler belirlenmiş ve bunlar giderilerek daha iyi sonuçlar alınmaya başlanmıştır. Birçok olayda standartlar belirlenerek kalite artırılmıştır. Artık dünya standartlarının üstünde 39 ülkeye eğitim veren bir birim haline gelmiştir. Olayların çözümüne olay yeri incelemenin katkısının gün geçtikçe artması ve soruşturmanın olay yeri inceleme raporu olmadan başlatılmaması, geldiği noktayı göstermektedir.[11]

Arz talep ilişkisi 5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu ile olay yeri inceleme arasında görülmektedir. 2005 yılında çıkan 5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanununun maddi gerçeğe ve somut delile dayanması, olay yeri incelemenin gelişmesine zemin hazırlamıştır. Çünkü olay yeri incelemedeki temel amaç maddi gerçeğin ortaya çıkarılarak soruşturmanın seyrini olumlu yönde etkilemektir (Önder ve ark. 2006: s.57). Maddi gerçeğin ortaya çıkması için somut delile ihtiyaç vardır ve olay yeri inceleme sayesinde bu deliller elde edilmektedir.

[11] http://10.150.3.60/afisweb/Video_Sunum.htm

Olay yerindeki gelişmelerin, eski uygulamalarla karşılaştırıldığında nasıl bir katkısı olmuştur ve ne tür hakların korunmasında yardımcı olmuş? sorusu akla gelebilir. Önce insan hakları açısından ele alınırsa ne tür hakların korunmasına yardımcı olduğuna bakılması gerekir. Bu haklar arasında, yaşam hakkı, kişi dokunulmazlığı, kişi hürriyeti ve güvenliği, özel hayatın gizliliği ve korunması sayılabilir. Eğer insan hakkı öncelikli ve korunması gereken hak ise, bunu koruyan, güveliğini sağlayan devletin organlarının da bu bilince ulaşması ve bu çerçevede görevini yerine getirmesi gerekir. Demokratik bir toplumda kolluk gücünün görevi halkı suçtan korumaktır. Ancak kolluk güçlerinin yasa dışı eylemleri, sıradan bireylerin yasa dışı eylemlerinden daha tehlikelidir. Görevi yasaları savunmak ve uygulamak olan kolluk güçleri kendileri yasaları çiğnediği zaman, adalet sisteminde temelden sarsılır. Bu gerçek tüm Avrupa ülkelerinde bilinmektedir. Bu yüzden güvenilir memurların seçilmesi ve eğitilmesi için büyük bir çaba sarf edilmektedir (Hammarberg, 2012, s. 212). Ancak insan haklarının bilincinde olan personel yetiştirildiğinde temel hak ve özgürlükler korunabilir. Bunun sağlanamadığı ülkelerde gerçeğe ulaşmak için işkenceye varan tekniklerin kullanılması, insan haklarının öncelikli ve üstün olması özelliğini göz ardı etmektedir. Bir ihlalin önüne geçmek için daha başka bir hak ihlali yapmak yanlıştır. Bu, madalyonun bir yüzüdür. Amaç her ne kadar gerçeği ortaya çıkarmak da olsa, bu yöntemler kabul edilebilir değildir. Madalyonun diğer yüzüne bakacak olursak; beyan deliller ele alınarak yapılan soruşturmalarda ne kadar çok suçsuz insanın tutuklanmış ve ne kadar suçlu insanın da ceza almamış olduğunu görürüz. Buralardaki insan hakkı ihlalleri küçümsenemeyecek kadar büyük boyutlardadır. Olayın türüne göre en büyük insan hakkı olan yaşam hakkı başta olmak üzere, kişi dokunulmazlığı, kişi hürriyeti ve

güvenliği, özel hayatın gizliliği ve korunması gibi insan hakkı ihlalleri sıkça olmaktadır.

2014 yılında Rusya'dan alınan ve 2015 yılında aktif şekilde emniyet teşkilatına kullanılmaya başlanılan Otomatik Avuç İzi ve Parmak İzi Teşhis Sistemi(APFİS) sayesinde birçok olay sadece birkaç günde çözüme ulaşmaktadır. Yeni yazılımdan bahsetmeden önce eski yazılıma değinilmesi ve ne işe yaradığı anlatılması gerekir. Eski yazılım, olay yerinden alınan parmak izleri ile sistemdeki parmak izlerinin mukayese edilmesini sağlamaktadır. 2014 yılına kadar kullanılan yazılım, dünyadaki ilk örneklerinden olup, oldukça yavaş ve izleri mukayese doğruluk oranı düşük bir sistemdi. Manuel olarak doğrulamak gerekirdi. Ama esas önemli olan, on milyon iz kapasiteli sistem on beş milyon ize ulaşınca sistemin durma noktasına gelmesidir. Sonucun ivedilikle istendiği büyük bir olayda, tüm Türkiye'de kullanılan sistem durduruluyor, sadece o olayla ilgili iz atılıyor ve sonucun gelmesi bir günü buluyordu. Normal prosedürde alınan ve sisteme atılmak üzere gönderilen izin sonucu ise birkaç ayda geliyordu. Tabi Türkiye'de çok az sayıda ve belirli illerde bulunan (AFİS) Otomatik Parmak İzi Teşhis Sistemi ihtiyaçlara cevap vermez hale geldi. Çünkü, istasyonların az olması ve sadece İstanbul'da 39 ilçeye tek bir istasyonun bakması olayların geri dönüşümü açısından zor oluyordu. Yani, incelenen bir hırsızlığın sonucunun gelmesi iki ile üç yılı buluyordu. Bu kadar zaman içerisinde geri dönüşümü olmayan bir olayda hırsız tekrar tekrar hak ihlalleri yapıyor ve yakalanamıyordu. Hem caydırıcı olması hem de çalınan eşyaların hemen gelmesi için, hırsızlık olduktan sonra failin tespiti için geçen sürenin çok kısa olması gerekir. Bu tarz ihtiyaçlardan dolayı sistemin yenilenmesi ve daha kullanılabilir olması gerekiyordu. Bu sebeplerden, avuç izi ve parmak izi teşhis

sistemi yazılımı (APFİS) alındı.[12] Dikkat edileceği üzere ilk sistemden farklı olarak avuç izi de eklenmiştir. Çünkü, olay yerlerinde parmak izi kadar avuç izi de kalmaktadır. Veri bankasına avuç izinin de eklenmesi olayların çözümü açısından önemlidir. Yazılım eskisine nazaran çok hızlı ve kullanışlıdır. Kullanılan istasyonlar eskisiyle mukayese edilemeyecek kadar fazladır. Türkiye genelinde 81 il, 107 ilçe, 585 istasyon ve 825 uzman personel ile görev yapmaktadır. Sistem seksen beş milyon ve yirmi milyon artırılabilir kapasiteli iz alım hafızasına sahiptir. Deprem riskinin en az olduğu Konya ilinde bilgiler depolanmaktadır. Hızı ise diğer sistemle karşılaştırılmayacak kadar yüksektir. İstanbul'da 39 ilçeye tek istasyonun baktığı dönemden 39 ilçe ile şubelere 50 istasyonun baktığı bir döneme girilmiştir. Olay sayılarına göre bazı ilçelerde birden fazla istasyon bulunmaktadır. İki ya da üç sene olayın sonucunun beklenildiği dönemden, birkaç saatte olayın sonucuna ulaşıldığı döneme girilmiştir. Bu sayede olayların sonucu daha hızlı bir şekilde çözüme ulaşmakta ve failler yakalanmaktadır.[13] İstatistik olarak sadece İstanbul Beykoz ilçesine baktığımızda; 1 yılda ortalama 6 ile 10 tespit gelirken "*2 ya da 3 yıl öncesinde*" sadece 9 ayda 85 tespit olmuştur. Tespitler de aynı hafta içerindeki olayların tespitleridir.

Olayların kısa zamanda çözülmesi, gerçek faillerin yakalanması, beyan değil maddi delillerin "parmak izi, vücut izi, DNA ve RNA " kullanılması basın yoluyla da "haberler, filmler ve özellikle diziler aracılığıyla kamuoyuna duyurulması, bu suçları ilk kez işleyecek olan ya da tekrar işlemeyi düşünenler için caydırıcı olmaktadır. Bu sayede, birçok insan hakkı ihlali önlenmektedir.

[12] http://10.150.3.60/afisweb/Yeni_Apfis_Projesi.htm

[13] http://10.150.3.60/afisweb/Yeni_Apfis_Projesi.htm

1.4. Olay Yeri İncelemenin İnsan Haklarına Olumlu Katkısına İlişkin Örnek Olaylar

1.4.1. Olay I

2009 yılında İstanbul ili Ümraniye ilçesinde gerçekleşen olayda bir kadın ve iki çocuğu evde ölü bulunmuştur. Ekiplerin ilk yaptığı görgü tespit tutanağında, olayın tanığının olmadığı anlaşılmıştır. Bu cinayet eski sorgulama usulleriyle incelenecek olsa birçok kişi şüpheli olarak alınıp sorgulanacak, beyan deliller eşiğinde belki de suçsuz biri baş şüpheli olarak elde tutulacak o kişinin, hem özgürlüğü hem de kişi dokunulmazlığı ihlal edilmiş olacaktı. Sonra delil yetersizliğinden belki gerçek suçlu dışarıda ceza almadan rahatça dolaşacaktı. Yeni suçlar işleyip yeni ihlaller yapacaktı. Bütün bu varsayımlar bir zamanlar gerçekleşmiştir.

Oysa, şimdiki yöntemlerle, evde yapılan incelemede ilk gözlemde her yerde kan olduğu, muhtemelen boğuşmaların gerçekleştiği, kapıda herhangi bir zorlamanın olmadığı, görülmüştür. Uzman personelin usulüne uygun bir şekilde alıp laboratuvar ortamında incelediği materyallerde mağdurların DNA örneklerine rastlanmaktadır. Ancak alınan tek bir ipliğinin üzerinde başka bir şahsa ait olan, o evdekilere ait olmayan bir DNA örneği bulunmuştur. İpliğin bir eşofmana ait olduğunu anlamak zor olmamıştır. Failin eşofmanla eve gelmesi, kapıda herhangi bir zorlamanın olmaması, şüpheli portföyünü daraltmıştır. Muhtemelen tanıdık olması ve hatta eşofmanla gelmesinden anlaşılacağı gibi aynı çevreden olma olasılığı fazladır. İlk olarak savcılık kararıyla mağdurun bulunduğu apartmandakilerden ve çevre evdekilerden DNA örnekleri alınmıştır. Laboratuvardan gelen sonuçlara göre aynı

apartmanda alt katta oturan şahsın DNA'sı ile eşofman ipliğinden çıkan DNA örneği %99 uyum göstermektedir. Yani kendisi ya da birinci derece akrabası bu cinayetlerde baş şüphelidir. Yapılan soruşturma ve alınan ifadelerden anlaşıldığı üzere olay şu şekilde gerçekleşmiştir. Alt kattaki komşunun erkek kardeşi İzmir'den bir hafta önce gelmiştir. Parasını bitirdikten sonra, daha önce de birkaç kere yaptığı gibi kapkaççılık yapacaktır. Gitmeden önce anahtarı üst kat komşuya bırakmak için, yukarı çıkar. Kapıyı açan mağdurun kolundaki bilezikleri görünce birden fikir değiştirir ve kadının bileziklerini almaya karar verir. Bir süre boğuşmadan sonra kadının bağırması üzerine ellerini kendi eşofman ipliği ile bağlar. Konuşmasın diye önce kadını ve sonra da çocuklarını bıçaklar ve evden çıkar. Böylece ikisi çocuk üç kişinin yaşam hakkını ellerinden alır. Bu şahıs, dışarıda olduğu her dakika suç işleme ve yeni hak ihlalleri yapma potansiyeline sahiptir. Yapılan olay yeri incelemesi sayesinde, somut delillerden yola çıkarak olay kısa bir süre içinde çözülmüş ve gerçek fail başka hak ihlalleri yapmayacağı bir şekilde, cezaevine gönderilmiştir.[14]

İncelenen ve çözüme kavuşturulan bu olayda, olay yeri incelemenin hem yargının işini kolaylaştırdığı hem de suç potansiyeli olan bir şahsın başka ihlaller yapmasını önlediği görülmektedir. Bir sonraki olayda, olay yeri inceleme sayesinde olayın nasıl çözüldüğü ve sonraki suçlar için nasıl caydırıcı bir rol üslendiği görülecektir.

1.4.2. Olay II

2011 yılında İstanbul ili Beykoz ilçesi Çavuşbaşı mahallesinde polis ekiplerine hırsızlık anonsu gelmiş ve polisler olay yerine gittiklerinde çok farklı bir manzarayla karşılaşmışlardı. Mağdurun ifadesine göre; yazlık olarak kullanılan

[14] Ümraniye, 2009, olay yeri inceleme raporu

ikamete iki aydır gelmemektedir. Bahse konu olan gün öğle saatlerinde geldiğinde evin kapısını açamamıştır. Kilidinin değiştiğini fark etmiştir. Evde hiç yiyecek bırakmamasına rağmen, erzak bulmuş, sabah kahvaltı yapıldığını, masa üzerinde hala bulaşıklarının bulunduğunu odaların kullanıldığı görmüş ve polis ekiplerine haber vermiştir. Olay yeri inceleme ekiplerinin çok fazla karşılaştığı, olaylar arasında bulunan ve başta da bahsedilen standartlara uygun bir olay olduğu düşünülmektedir. Ancak evin kilidinin değişmesi ve diğer durumlardan dolayı olay standartların biraz dışındadır. Çünkü, şüpheliler bir eve kimsenin gelmeyeceğinden emin oldukları durumlarda bu tarz harekette bulunmaktadırlar.

Genellikle suç işleyenler, özellikle mağdurun yakını iseler, psikolojik olarak sanki suçunu örtmeye çalışırmış gibi suç mahalline gelip destek vermeye, çalışmaların nasıl gittiğini görmeye ve kendilerini ele verecek bir sonucun çıkıp çıkmayacağını anlamaya çalışmaktadırlar. Olay yerinde uzman ekibin çalışması sonunda müştekiye, olayın kısa zamanda çözülebileceğini yeterince delil elde ettiklerini söylemesi üzerine, bir süre sonra telaşlı elli yaşlarında bir adam gelir. Adam mağdurun akrabasıdır. Biraz önce mağdurun yanında bulunan yeğeninin babasıdır. Yirmili yaşlardaki A.A. askerden geldikten sonra kız kaçırmış ve akrabasının üç ay kadar gelmeyeceğini tahmin ettiği yazlığında onunla beraber yaşamaya başlamıştır. Akrabanın düşünülenden erken gelmesi planlarını bozmuştur. Akrabası gelip evin o halde olduğunu görünce, A.A. telaşa kapılmadan yanına gidip nasıl bir yol izleyeceğini bulmaya çalışır. Akrabasının polisleri araması, olay yeri inceleme uzmanlarının gelmesi ve uzmanın yaptığı konuşmaları duymasıyla telaşa kapılan A.A. babasına her şeyi anlatmak üzere olay yerinin yakınında bulunan evine gider. Durumu öğrenen baba, olay yerine gelerek yeni öğrendiği, içinde bulunulan durumu akrabasıyla ve polisle paylaşır. Olayın henüz başında hemen çözülmesi, daha

sonra da alınan materyaller ve vücut izleriyle de desteklenmesi sayesinde, mağduriyet anında giderilmiştir.[15] Olay yeri inceleme uzman personelinin yüzlerce olayda derlediği tecrübesi sayesinde somut delillere de dayanarak bu olay çözülmüştür. Eski yöntem ile karşılaştıracak olursak, failin bu şekilde davranması düşünülemezdi. Failin olay yerine kadar gelip hiç telaş etmeden izlemesi, sonra alınan parmak izlerini ve laboratuvar ortamında incelenmek üzere alınan materyalleri görmesi üzerine telaşa kapılması, inkâr edemeyeceğini düşünmesine ve itiraf etmesine neden olmuştur. Parmak izi çıkmasa, materyal alınmasa, sadece beyan delile dayanılsa suçlunun sonuna kadar inkâr etmesi daha önceki yıllarda karşılaşılan bir durumdur.

Bahse konu olayda görüldüğü gibi, olay yeri inceleme ve somut delile dayanma prensibi ile mağdur şahsın mağduriyeti giderilmiş, konut dokunulmazlığı ihlali önlenmiş ve karşı taraf mağdur şahsın zararını karşılamıştır. Hem konut dokunulmazlığını korumaya yardımcı olması, hem de suç işleme potansiyeline sahip bir şahıs için caydırıcı olması yönünden, olay yeri inceleme görevini yerine getirmiştir.

[15] Beykoz. 2011, olay yeri inceleme raporu

İKİNCİ BÖLÜM

SUÇ SORUŞTURMASINDA OLAY YERİ İNCELEME TEKNİKLERİNİN VE DNA VERİ ANALİZİNİN ROLÜ VE ÖNEMİ

2.1. Olay Yeri İncelemeye Genel Bakış

Olay Yeri İnceleme ve Kimlik Tespit Birimleri ülke genelinde 81 ilde ve 350 ilçede faaliyet göstermektedir. Olay yeri inceleme, kimlik tespit, vücut izi (parmak ve avuç izi geliştirme, teknik görüntüleme olmak üzere dört branşa ayrılır.

Ayrıca 50 ilimizde vücut izi geliştirme laboratuvarları bulunmaktadır. Bu laboratuvarlarda olay yerinden elde edilen maddi deliller üzerinde vücut izi taraması yapılmakta, mukayeseye elverişli olamayan veya silik şekilde bulunan izler geliştirilerek mukayeseye elverişli hale getirilmektedir. Olay Yeri İnceleme ve Kimlik Tespit Birimleri içerisindeki Felaket Kurbanlarının Kimliklendirilmesi (DVI) Birimi, meydana gelen deprem, sel baskını, uçak kazaları gibi toplu ölümlerin meydana geldiği büyük afetlerde ve kazalardan sonra, kurbanların kimliklerinin tespitinde önemli katkı sağlamıştır (Çetin, 2012, s. 8).

1998 yılında AFIS olarak kurulan otomatik parmak izi teşhis sistemi 2014 Ocak ayında değiştirilerek, daha kapsamlı kullanılabilir hale getirilmiştir. (APFIS) Otomatik avuç izi ve parmak izi teşhis sistemi, 81 ilde 107 ilçede 585 istasyonda 825 personel ile hizmet vermektedir.[16]

[16] http://10.150.3.60/afisweb/Yeni_Apfis_Projesi.htm

2.1.1. Olay Yeri İnceleme ve Amacı

Yargılamada hedef, cinayet, hırsızlık, gasp, tecavüz gibi olayları gerçekleştiren kişilerin olayı gerçekleştirdiğinin delillerle ispatlanmasını ve suçluya uygun cezanın verilmesini sağlamaktır. Olay yeri inceleme ise, bir olayın aydınlatılması amacıyla, olay yerlerinde delil olabilecek bulguların araştırılması, tespiti, numaralandırılması, toplanması ve incelenmek üzere laboratuvara gönderilmesi işlemidir (Aydın, ve ark, 2006, a.s. 3).

Olayın tanımına geçmeden, olgu kavramından söz etmemiz gerekir. Olgu, gerçekleşmiş olan her şey, rahat anlaşılan, bilinen, kanıtlanabilen ve bilimsel verilere dayandırılabilen somut şeyler, düşünceler anlamına gelmektedir.[17] Biraz açacak olursak, yağmurun yağması bir olgu iken, Tekirdağ'da Ekim 2012'de meydana gelen yağmur yağması ve sel felaketi bir olaydır (Çotuksöken. 2010, s. 43). Olay yeri incelemesi ile ilgisi burada ortaya çıkmaktadır. Buradan yola çıkarak olayın tanımına bakalım:

> Olay; adli yönden ortaya çıkan veya oluşan durum, ilgi çeken veya çekebilecek nitelikte olan her türlü iş ve hadiseye denir. Suç kavramıyla ilgilendirildiğinde ise kanunda suç olarak belirtilen fiil ve hareketlerin ortaya çıkması, zaman ve belirli bir mekanda gerçekleşmesidir. Kompleks bir yapıya sahiptir ve çok değişik durumlarda karşımıza çıkabilir.(Aydın, ve ark. 2006a: s.3)

"*Olay yeri, suç kastının davranışa dönüştüğü yerde başlayıp, failin kaçış yönüyle devam eden ve olayın işleniş tarzının, mağdur ve suç sanıklarının ilişkisinin saptanabildiği aktif alandır*" (Aydın, ve ark. 2006, a.s. 5). Olay belirli bir süreç çerçevesinde gerçekleşir ve sadece olayın gerçekleştiği yer olarak düşünmek

[17] http://www.sorubak.com/blog/tarih-biliminde-olay-ve-olgu-kavramlari.html

gerçekle aramıza giren bir engel olabilir. Bu sebeple bu süreci sadece olayın meydana geldiği yer olarak nitelendirmek doğru değildir. Olay, filin işlendiği yerde başlayıp, failin gidebileceği yerleri de içine alan geniş bir kavramdır. Olayın meydana geldiği yer, olayın aktif alanıdır ve bizim harekete başlayacağımız alandır, ancak olayın çözümü her zaman bu aktif alanda gerçekleşmeyebilir. Olayla ilgili suç ve suç unsurları taşınmış olabilir. Olaya taraf olan kişiler üzerinde ve bu kişilerin taşıması sonucu kullandıkları yerlerde de bulunabilir. Olayın üç unsuru olan, fail-mağdur-olay yeri arasındaki ilişkilerin tespit edilmesi gerekir. Bu ilişkiyi de maddi deliller ortaya koyar. Unutulmaması gereken şey, olay yerinin dar bir alan içerisinde başlayıp biteceği gibi dar bir alanda başlayıp geniş bir alanda da bitebileceğidir. Olay yeri incelemesinin amacı meydana gelen bir olayın; gerçekten adli bir vaka olup olmadığını tespit etmek, olayın öngörülen şekil ve şartlarda meydana gelip gelmediğini belirlemek, işlenen suçun aydınlatılması ve adli mercilerin olayla ilgili olarak karar vermesini sağlamak amacıyla olay yerini belgelemek, olay yeri-suç faili-mağdur(veya maktul) arasındaki ilişkiyi kuracak maddi suç delillerini bulmaktır (Aydın, ve ark. 2006, a.s.2, Sokullu, 2011, s. 28-29-30, Karakuş, 2005, s.15).

2.1.2. Deliller

Olay yeri incelemesinde olay yerinden elde edilen ve soruşturmada yardımcı olabilecek sözlü ve maddi unsurlara bulgu denir. Delil ise toplanan bulguların hukuki nitelik kazanmasıyla olur. Yani her delil bulgudur ancak her bulgu delil değildir. Deliller hukuki nitelikte ve usulüne uygun şekilde toplanmalı, mantıklı ve gerçekçi olmalı ve olayı temsil etmelidir. Deliller, beyan delil ve maddi delil olmak üzere ikiye ayrılır. İsimlerinden de anlaşılacağı üzere olay ile ilgili şahısların verdiği ifadeler beyan delil, olay yerinden elde edilen iz ve materyallere de maddi delil denilir (Aydın ve ark. 2006, a.s. 5).

2.1.3. Değerlendirmelerine Göre Delil Çeşitleri

2.1.3.1. Biyolojik Deliller

Canlıların vücudundan kopan, düşen veya akan her türlü delile biyolojik delil denir. Biyolojik delillerin incelenmesinde temel amaç, DNA'ya ulaşmaktır. Ancak bu verileri kullanabilmemiz için elimizde şüpheli olması gerekir. Çünkü ülkemizde DNA veri bankası yoktur ve mukayese amaçlı şüphelinin olmadığı olaylarda aldığımız biyolojik deliller, elimizde bulunan bir materyal olmaktan öteye gitmez (Aydın, ve ark. 2006 a.s. 7, Sokullu, 2011, s. 47).

DNA (deoksirübo nükleik asit), bir kişinin genetik bilgisinin tamamının yer aldığı temel yapı taşıdır. DNA vücudumuzun her yerinde bulunur ve daima aynı yapıya sahiptir. Tek yumurta ikizleri hariç kimsenin DNA'sı aynı değildir. Bu özellik suç soruşturmalarında çok işimize yaramaktadır. Herkeste farklı özellik gösteren DNA akrabalarda benzer özellik göstermektir ve buradan suça karışan kişinin akrabalarının DNA profili çıkarılabilir. Biyolojik deliler; kan, kıl, tükürük, ter, cinsel akıntı, idrar ve gaita, doku ve kemik parçaları, kepek - deri döküntüleri ve burun akıntısı sayılabilir.

Olay yerinde bulunabilecek biyolojik deliller gözle görülebilir olduğu gibi, zor görülebilir veya çıplak gözle görülmeyecek şekilde de bulunabilir. Kan ve cinsel akıntılar gibi biyolojik sıvılar, UV ışıklara duyarlıdır. Bu sebepten biyolojik sıvı araştırması yapılacak ortamlarda UV ışığından yararlanılabilir. Biyolojik sıvılar gene yapıları itibariyle bazı kimyasallara duyarlıdır. Kimyasal renk belirteci olarak kullanılabilirler. Olay yerinde bulunan biyolojik materyalin, eğer mümkünse kendisini, taşınmayacak kadar büyük ise ilgili yerin parçasını götürmek ve

laboratuvar ortamında incelemek, daha sağlıklı sonuçlara ulaşmayı sağlar (Aydın, ve ark. 2006, a. s. 7).

Biyolojik delilleri toplamada birçok yöntem kullanılabilir. Sık kullanılanları, kesme, kazıma, emdirme ve doğrudan alma yöntemidir. Toplanan deliller oda sıcaklığında kurutulmalıdır. Doğrudan güneş ışığında ya da yapay ısı ile kurutulmamalıdır. Kurutulmadan paketlenen deliller özelliklerini kaybederek kokuşur ve bozulurlar, bu da soruşturma açısından istenmeyecek durumdur (Aydın ve ark. 2006, a.s.12 ; Emniyet, 2002, s. 500).

2.1.3.2. Kimyasal Deliller

Olay yerinde, mağdur, maktul, fail üzerinde veya çevresinde bulunan kimyasal özellik taşıyan ve üzerinde kimyasal inceleme gerektiren tüm deliller kimyasaldır. Bunlar, atış artıkları, patlayıcı maddeler, boyalar, uyuşturucu maddeler ve ilaçlar, yanıcı ve yakıcı maddelerdir.

Olayların çözümünde, sağlıklı sonuçları zamana bağlı olan ve seri hareket edilmesini gerektiren durumlardan biri de, atış artıklarının transfer edilip uygun ortamda incelenmesidir. Ateşli silah ile atış yapıldığında barut yanarak gaz haline gelir ve 2 metreküp alana yayılır. Ancak önemli olan, gazla beraber çıkan ve etrafa yayılan, içerisinde ateşleyici maddenin artıkları bulunan (demir, baryum, antimon, kurşun) materyallerdir. Atış artıkları, su ve diğer sıvı maddelerle kolayca çözülebildiğinden şüphelinin ellerinin yıkanması, atış artıklarının kaybı anlamına gelebilir. Ancak elleri yıkanmış olsa dahi svap alınması gerekir. Çünkü yıkamanın bütün atış artıklarını temizleyeceği kesin değildir. Diğer bir zorluk da atış artığının incelendiği olayların çoğunun kanlı bitmesidir. Genelde hem ateş edenden, hem de

vurulan şahıstan svap alınır. Sebebi de şahsın kendi kendini vurma ihtimalini ve karşılıklı olarak "ben yapmadım beni o vurdu savunmasını" ortadan kaldırmaktır. Ancak şahısların yaralanmasından dolayı, hemen tedavilerine başlanması, uygun hastane için dolaştırılması, svaplarının alınmasını zorlaştırmaktadır (Aydın, ve ark. 2006, a. s. 17-18; Badem, 2004, s. 103).

Kimyasal analizlerin yapıldığı, fünye, tnt, C4 gibi patlayıcı madde ve bunların yapımında kullanılan maddelere, patlayıcı maddeler denir. Bunların toplanması ve paketlenmesi uzman personel tarafından yapılmalıdır.

Boyalar, içerik itibariyle kimyasal bir yapıya sahiptir. Olay yeri incelemesinde boyalar genellikle alet ya da çarpmalarda, çarpan araç veya çarpılan yüzey üzerinde kalırlar. Boya artıkları, mukayese amaçlı alınan örnekler, kapaklı cam kavanozlara ya da köşeleri kapalı kâğıt zarflara konulur. Yapılan analizler ile olay yerinden alınan bulgular, şüpheli örneklerle karşılaştırılır. Olay yerinde yapılan incelemeler kadar şüphelilerin bulunması da mukayese için ve bu mukayese sonrası olayın çözümü için önemlidir (Aydın, ve ark. 2006, a.s. 15, Badem, 2004, s. 100).

2.1.3.3. Fiziksel Deliller

Fiziksel delile olay yerinde ve çevresinde bulunan suçta kullanılan, üzerinde fiziksel inceleme gerektiren tüm bulgulardır. Ateşli ve ateşsiz silahlar, fişek, kovan, çekirdek, kartuş ve bunlara ait parçalar, olay ile ilgili belgeler, lifler, cam veya cam kırıkları bunlardan bazılarıdır (Aydın ve ark. 2006, a.s. 20-21). Genellikle şahıslara karşı işlenen suçlarda kullanılan suç aletleri ateşli veya ateşsiz silahlardır. Ateşli silahlar, barut gazının itici gücüyle mermi atabilen aletlerdir. Ateşsiz silahlar olayın

özelliğine göre olayda kullanıldığı şüphesi bulunan herhangi bir ateşleme mekanizması bulunmayan aletlerdir. Kesici silahlar, balta, bıçak, satır, kama, hançer, kasatura pala, gibi aletlerdir. Delici silahlar şiş, tornavida, şişli baston, sivri uçlu bıçaklar, oluklu sivri uçlu bıçaklar gibi aletlerdir. Ezici Silahlar; çekiç, muşta, balyoz, matrak, usturpa, keser gibi aletlerdir. Bu tip silahlarda nasıl bir inceleme isteniyorsa, kesinlikle belirtilmeli ve usulüne uygun şekilde olay yerinden alınmalıdır. Bazen birkaç tür inceleme istenecekse hangi tür incelemenin önce olması gerektiğine, 6136 skm'ye göre inceleme önceliğinin belirtilmesi gerekir (Aydın ve ark. 2006, a.s. 20-21).

2.1.3.4.İz Deliller

Olay yerlerinde, dokunulan zeminde zorlamalardan ve temaslardan kaynaklanan izlere rastlanılmaktadır. İnsan bedenindeki, parmak, avuç, ayak, diş gibi organların bıraktığı kimlik tespitine yarayabilecek bu izlere tanımlayıcı izler denir. Parmakların birinci boğumu ile tırnak ucu arasında kalan papil denilen şekillerin yüzeylere teması sonucu yüzeyler üzerinde oluşturdukları izlere parmak izi denir. Parmak izleri olay yerlerinde, elle temas edilen tüm yüzeyler ve nesneler üzerinde bulunur. Ancak bu yüzeylerden transfer edilebilmesi için bazı yöntemler gerekmektedir.[18]

Yöntemlerin bazıları; tozlama, fotoğraflama, doğrudan alma yöntemleridir. Kuru, sert ve pürüzsüz yüzeylere temas edildiğinde, parmak uçlarında bulunan papil hatları üzerindeki por deliklerinden çıkan amino asitler yüzeylerde kalır. Toza karşı

[18] http://polnet/index.snet?wapp=&dtid=ABC802F7-AC19-4870-9C16-4A452DEB65E6

duyarlı olması nedeniyle kimyasal tozlarla izler belirlenerek transfer edilir. Kuru karbon olan toz, yağ asidi olan sıvının üzerinde tutulur. Bu tozlar izin bulunduğu zemin rengine göre çeşitli renklerde bulunmaktadır (Aydın ve ark. 2006, a.s. 28, İç, 1997, s. 508). Bu tozlar, parmak izlerini görünür hale getirir. Bir fırça yardımıyla kuru karbon olarak bilinen toz parçacıkları bir fırça yardımıyla ilgili materyale sürülür. Bu işlem sonunda materyalde iz görünür hale gelir. Yapışkan bir folye ile yapıştırılan iz film kartı üzerine transfer edilir. Çıplak gözle görülebilen (kanlı, boyalı, macun üzerindeki) izlerin ya da tozlama yöntemiyle belirgin hale getirilen izlerin bulundukları yüzeylerde, ölçekli olarak bire bir resimleri çekilir ve sonrasında izler bulundukları yüzeyden alınır (Aydın ve ark. 2006a, s. 28). Yukarıda belirtilen yöntemlerle iz bulunamayacağı anlaşılan ya da laboratuvar ortamında daha iyi iz çıkabileceği düşünülen küçük materyaller olduğu gibi alınır. Parmak izine uygulanan tüm yöntemler avuç izine de uygulanabilir.

Ülkemiz koşullarında, emniyet teşkilatında kimlik tespitinde esas olarak parmak izleri ve DNA testleri kullanılmakla birlikte eğer diş ve protez kayıtları mevcut ise bu verilerden de kimlik yararlanılmaktadır. Adli diş hekimlerine göre, kişilerin diş izleri parmak izi gibi kişilere özgüdür ve her insanda farklıdır. Taklit edilemez. Bu da, olay yeri incelemede, mukayese edecek kişiler olduğu zaman işe yarar niteliktedir. Özellikle tecavüz gibi olaylarda mağdurun vücudunda ya da yiyecekler üzerinde bu tip ize rastlanılmaktadır (Aydın ve ark. 2006, a.s. 30-31).

Günlük hayat içerisinde sürekli olarak çeşitli aletler kullanmaktayız. Zaman içerisinde, bu aletlerde kullanımdan kaynaklanan aşınma ve kendilerine özgü karakteristik izler oluşur. Bu aletlerin kullanıldığı yerlerde de bu izler kalır. Aletlerin bu tür özelliklerinden yararlanılarak olay yerinde bulunan izlerden olay

aydınlatılabilir ve suç aleti tespit edilebilir. Kullanılan aletler genellikle balta, çekiç, eğe, törpü, keski ve tornavidadır (Aydın ve ark, 2006, s. 31).

2.1.4. Olay Yeri İnceleme Aşamaları ve Yöntemleri

Olay yerinde başarının gelmesi için, sadece uzman olmanız yeterli değildir. Suç ve suçlunun bulunabilmesi için olay yerinin ayrıntılı, sistemli ve planlı bir şekilde incelenmesi gerekir. Olay yerinde yaptığınız her şey incelemeyi de etkileyecektir. En basit olay bile sistemsiz çalışma neticesinde karmaşık bir hal alabilir ve birçok sorunla karşılaşabilirsiniz. Sistemli bir inceleme olmadığı takdirde olay yerinde bilinçsizce delil arama, olayın mahiyetine göre yaşanılan kargaşa, olayın incelenmesini, burada bulunabilecek delillerin tespitinde ve olayın hukuki süreci içerisinde büyük sorunların yaşanacağı kaçınılmazdır (Aydın ve ark. 2006, a. s. 47).

Bu nedenle olay yerinin sistematik bir şekilde incelenmesi gerekmektedir. İncelemenin aşamaları ihbarın alınmasıyla başlar. Olay ihbarının alınması, gerekli ekipman hazırlığı ve görevlendirme planının hazırlanması ilk aşamayı oluşturur. Olay yerine varış ve ilk ekiple mülakattan sonra olay yeri sınırları belirlenir. Olayın türüne göre gözlem yoluyla incelemeden sonra olay yerinin orijinal hali görüntülenir. Bu soruşturmacı birim ve savcı için önemlidir. Yine olayın türüne göre inceleme yöntemi belirlenir ve maddi deliller tespit edilir, toplanır ve muhafaza altına alınır. Olay yerinin krokisi ve diğer raporlar hazırlanır. Son olarak alınan deliller değerlendirilmek üzere ilgili yerlere gönderilir (Aydın ve ark. 2006, a.s. 45).

2.2. DNA ve Parmak İzi Veri Analizi

2.2.1. DNA

Kalıtımda rol oynayan organik bir molekül, bir nükleik asit çeşidi, DNA'dır. DNA canlılarda yönetici bir moleküldür. Hücrenin protein ve enzim sentezinde rol oynar. Ayrıca, yeni bir hücre meydana getirecek gerekli elemanları taşıdığından, hücre bölünmesinin esasını teşkil eder.

Mikroskopla bile görülemeyen bu bilgiler, gayet muntazam olarak yerleştirilmiştir. İnsan vücudunun planını içinde taşıyan bu muhteşem yapı kendisini inceleyen bilim insanlarını hayretler içinde bırakmakta ve DNA'dan bahseden bilimsel eserlerin pek çoğunda bunu yaratanın azamet ve büyüklüğü dile getirilmektedir. (Badem, 2004, s. 50)

DNA'nın iki görevi vardır: Birincisi, hücre bölünmesinin hazırlıkları sırasında kendi kopyasını yapmasıdır. Kromozomların ikiye bölünmesi sırasında DNA molekülü kendisinin bir kopyasını yapar. Buna replikasyon veya duplikasyon denir. Bu olay yavru kromozomda aynı kısımların bulunabilmesi için gereklidir. DNA'nın kendini eşlemesi esnasında, iki sarmal ipliği bir arada tutan hidrojen bağları adeta bir fermuar gibi açılır. Açıkta kalan pürin ve pirimidin nükleotitlerin uçları, hücrede önceden sentezlenmiş nükleotitlerle tamamlanır. Böylece birbirinin aynı olan iki DNA meydana gelmiş olur. Hücre bölünmesinde her biri bir hücreye gider. İkinci görevi, kendinde toplanmış olan bilgiyi RNA'ya (Ribonükleik asit) vermesidir. Bu işleme transkripsiyon denir. Transkripsiyonun esası DNA kalıbı üzerinden RNA'nın direkt olarak sentezlenmesidir. Böylece DNA'daki bilgi RNA'ya

aktarılmış olur. RNA'da toplanan bilgi, ribozomlarda tercüme edilerek protein, enzim gibi maddelerin sentezinde kullanılır.[19]

DNA verilerinin kullanılması, sadece suç şüphesi altında bulunanların tespit edilmesini değil, aynı zamanda suç şüphesi altında bulunan masum kişilerin de bu zandan kurtulmasını sağlamaktadır. Amaç suçlu bulmak değil, gerçeği ortaya çıkarmaktır. Bunun için de çağın gereksinimlerine göre teknolojiyi takip edip teknolojiden yararlanmak aynı zamanda da buna ayak uydurmak gerekir. Birinci plandaki bu görünse de en az bunun kadar önemli, ceza yargılaması dışında da DNA verileri kullanılabilmektedir. Örneğin; deprem, sel, tsunami, maden göçmesi gibi doğal afetlerde çoğu zaman ölenlerin cesedi bozulduğu için bu kişilerin kimliklerinin tespitinde en güvenilir yöntemlerden biri olarak DNA verileri kullanılmaktadır. (Çetin, 2012, s.8) Birçok ülkede yaş, akıl sağlığı, hastalığı veya ölümü nedeniyle kimliği belirlenemeyen kişilerin kimlikleri de aynı yöntemlerle belirlenebilmektedir. Deprem ülkesi olan Türkiye açısından baktığımızda, patlamalar, sel felaketlerinin, hem doğal hem de insanlardan kaynaklanan, terör olaylarının sıkça yaşandığında düşünülecek olduğunda konunun önemi ortadadır. Böyle olaylarla karşılaşıldığı zaman, kimliklendirmenin ancak DNA veri analizi ile olacağını bilmek ve konunun önemini anlamak gerekmektedir. Kayıp kişilerin ailelerinin, kayıpların hayatta olup olmadığını bilmediği durumlarda büyük acılar yaşamaktadırlar. İşte DNA teknolojisi sayesinde, bu kişilerin kimliklerinin, daha önce verdikleri örneklerden veya kendilerine ait eşyalardan ya da anne babalarından elde edilen örneklerin eşleştirilmesi suretiyle tespit edilmesi mümkündür (Çetin, 2012, s. 9).

[19] http://dna.nedir.com/#ixzz2FZk6TmRs

DNA verilerinin yukarıda sayılan amaçlarla kullanılması, bu verilerin belli bir sistemde toplanmasını da zorunlu kılmaktadır. Böyle bir sistemin kurulması aynı zamanda DNA verilerinin toplanması ve alınmasına yönelik amaçların da gerçekleştirilmesine yardımcı olacaktır. Sistem, hem olay yerinden, hem de kişilerden elde edilen DNA'lara ait profilleri barındıracaktır. Bu sistemde, direkt olarak kişileri tanımlayabilecek nitelikteki, örneğin; isim, lakap ve benzeri bilgilere yer verilmez, bunun yerine kişiye özel tahsis edilmiş bir DNA sicil numarası kullanılabilir. Suçluların belirlenmesi bakımından sistemde tutulan profiller ile olay yerinden veya kişilerden elde edilen profiller elektronik ortamda karşılaştırılarak bunların aynı kişiye ait olup olmadığı belirlenir. Böyle bir sistemin olmadığı koşullarda, ancak olay yerinden alınan örneklerle şüphelilerden alınan örneklerin karşılaştırılması mümkün olacağı için ulusal veya uluslararası boyutta suç ve suçlulukla mücadele açısından faydası sınırlı kalacaktır. (Sokullu, 2011, s. 67)

2.2.2. Parmak İzi

Parmakların birinci boğumu ile tırnak ucu arasında kalan şekillere ve bu şekillerin yüzeylerle teması sonucunda oluşturdukları izlere parmak izi denir. Parmak izi herhangi bir dış etki ya da hastalık gibi durumlar olmadan değişmez.

Parmak izi, hatlardan oluşur ve hatlara "Papil" adı verilmektedir. Papiller de "Por" adı verilen küçük gözeneklerin dizilmesiyle oluşur. Por deliklerinden vücut sıvıları temas edilen yüzeye geçer ve bu yüzeyde parmak izinin kalmasını sağlar. Parmak izinin temel özellikleri, değişmez, değiştirilemez, benzemez, benzetilemez ve tasnif edilebilir olmasıdır (Aydın, ve ark. 2006, b.s. 4-5).

2.2.3. DNA Veri Analizinin Kullanımı

DNA veri analizi, aynı parmak izinde olduğu gibi insanın kimliğini ortaya koyar. Sadece o insana özgüdür, değişmez ve değiştirilemez. Parmak izlerinden daha kullanışlıdır. Çünkü parmak ve avuç izinin bir eldiven sayesinde zemin üzerinde kalımı engellenebilirken, DNA' da bu söz konusu değildir. Yeri geldiğinde ter, kepek, saç teli ile tespit sağlanabilir. Bu analizler; Bir kişiyi, şüpheli veya masum olmaktan çıkarabilir. Diğer olaylara ait DNA profilleri arasında mukayese yapıldığında olaylar arasında bağlantı kurulabilir, soruşturma ve kovuşturma birimlerini yönlendirerek adaletin sağlanması, kısa zamanda olaylarda sonuca ulaşılması, zaman kaybının önlenmesini, olabilecek şüphelerin ortadan kaldırılmasını, seri suçların birbirleri ile bağlantısının kurulmasını, az ceza gerektiren suçlar ile (araba hırsızlığı, soygun vb) daha büyük suçlar (cinayet, tecavüz) arasındaki bağlantıları sağlar. Örneğin İngiltere'de küçük çaplı suçlar ile büyük çaplı suçların ilişkilendirilmesi % 45 oranındadır, DNA veri analizinin suçun işlenmesine karşı caydırıcılığı vardır, felaket kurbanları ile kimliği belirsiz cesetlerin kimliğinin belirlenmesinde faydalıdır ve kişinin suçsuz olduğunun kısa sürede belirlenmesini sağlar.[20]

Bireyin genetik bilgisini (DNA dizi bilgisi) ortaya çıkarmak için genetik materyale uygulanan testler, genetik test kapsamına girmektedir. Bu testlerin amacı DNA üzerindeki varyasyonları tespit etmektir. Bireydeki şüpheli bir kalıtsal hastalığın tanısını doğrulamak, toplum taraması yapmak, bireylerin kalıtsal hastalıklara yatkınlıklarını belirlemek, riskli hamileliklerde gelecek kuşakların

[20] http://www.adlibiyoloji.com/wp-content/uploads/2013/05/veribank-sunu.pdf

hastalıklı geni taşıyıp taşımadıklarını araştırmak ve bireyin ilaca veya tedaviye cevap verme profilini ortaya çıkarmak amacıyla genetik test yapılır. Bu genetik testler, doktor tarafından sadece tıbbi ve araştırma amaçlı olarak talep edilebilmekte ve birey genetik test hakkında bilgilendirilerek onayı alınmaktadır. Buna karşın kimliklendirme amaçlı yapılan DNA analizinde sadece bireyin diğer bireylerden ayırt edilmesi amacına yönelik DNA yapısı çıkarılmakta böylece kişinin genetik özellikleri gizli kalmaktadır (Tolunay, 2012, s. 508).

> Bireyin kişiliğinin korunması ve etkili bir ceza muhakemesinin gerekleri daima çatışma halindedir. DNA analizi temel hak ve hürriyetler bakımından ele alındığında, ilk olarak analizin insan haysiyetine aykırı olup olmadığı sorunu incelenmelidir. DNA analizinde amaç, kişinin olay yerinde bulunup bulunmadığını ya da mağdur ile ilişkisini tespit etmektir; kişinin ruhsal durumuna ya da duygularına ulaşılmaya çalışılmaz. Ayrıca diğer genetik analiz yöntemlerinin aksine hastalık veya karakteristik özelliğin teşhisi de söz konusu olmadığından kodlanmayan, alanda yapılan DNA analizi insanın manevi dünyasına müdahale oluşturmaz (Aydın ve ark. 2006, c.s. 4-5).

DNA profillemesini genetik ilişki delili olarak kullanmak mümkündür. Ancak Türkiye'de DNA sonuçları arşivlenmediği için veri tabanın da bulunmamaktadır. Olay ile ilgili şüpheli varsa savcılık kararıyla mukayese amaçlı DNA sı alınmaktadır. 46 ülkede olan DNA veri bankasının Türkiye'de olmaması sebebiyle yüzlerce suçlu hala dışarıdır. Ayrıca yüzlerce olay faili meçhul kalmakta ve olayların birbirleriyle bağlantıları kurulmamaktadır.[21]

DNA veri analizinin sakıncaları ve bu bilgilerin güvence altına alınması ayrı bir insan hakkı sorunudur. Biyolojik örneklerin kişilerin ve akrabalıklarının tespitinde ve izlerinin sürülmesinde devlet veya sisteme sızan kişilerce kullanılma

[21]http://www.bugun.com.tr/gundem/46-ulkede-dna-bankasi-var-bizde-yok-haberi/1339174

riski vardır. Suçla ilgisi olan kişilerin DNA verilerinin alınıyor olması sisteme mukayese amaçlı alınan suçlu olmayan müşteki olarak giren kişilerin de hakları değerlendirildiğinde olumsuz etki yapabilir. Özellikle büyük çoğunluğu insan gücü ile gerçekleştirilen analiz ve sonuçlarının yanlış değerlendirilmesi ile yapılacak kişisel hataların, telafisi mümkün olmayan sonuçları doğurabilecek olması istenmeyen bir durumdur. Bu kişisel bilgilerin açığa çıkmasının, art niyetli kişilerce kullanılma riski vardır. Ancak bunun devlet kontrolünde yapılması ve güvence altına alınması, sorunu en aza indirgemektedir. DNA veri analizi uygulayan ülkeler arasında başta İngiltere olmak üzere bazı ülkeler bu sorunu devlet kontrolünde, kanunlar aracılığıyla dikkat edilmesi gerekenler; DNA verilerinin, hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun işlenmesi, kanunların belirtmiş olduğu meşru amaçlar için toplanması ve bu amaçlara aykırı olarak kullanılmaması ve aktarılmaması, toplandıkları amaçla bağlantılı, yeterli ve orantılı olması, kanunlarla belirtilen süre sonuna kadar saklanması, doğru olması ve gerektiğinde güncellenmesidir. [22]

2.2.4. Parmak İzi Verilerinin Kullanımı

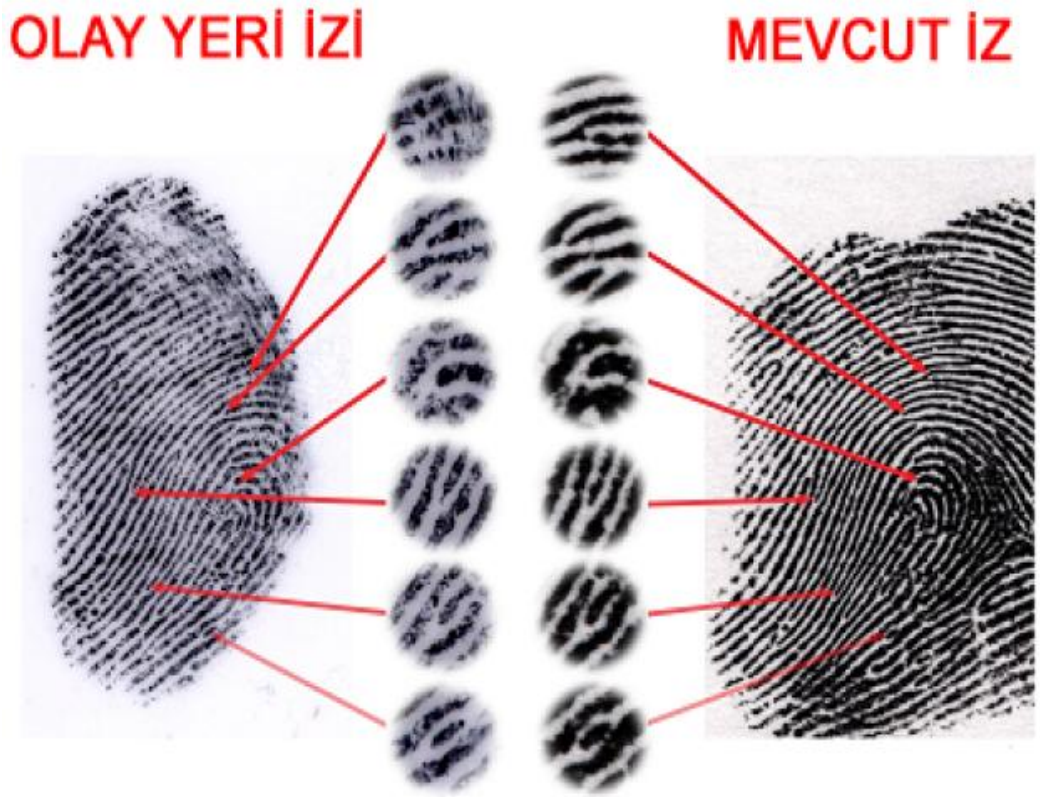
Parmak izinin benzemez-benzetilemez, değişmez-değiştirilemez ve tasnif edilebilir özellikleri, kimlik tespiti yanında, suç soruşturmasında parmak izini en önemli delil haline getirmiştir. Sebebi, parmak izi veri bankasının olmasıdır. Sadece adli olarak alınan parmak izleriyle değil, idari amaçla alınan parmak izleriyle

[22] http://www.ttb.org.tr/index.php/Haberler/dna-verileri-ve-tye-milli-dna-veri-bankasnunu-tasar-471.html

mukayese yapılabildiğinden, büyük oranda tespit sağlanmaktadır (Aydın ve ark. 2006, f.s. 1). Bu sebeple parmak izlerinin analizi önemlidir ve birçok sınıfa ayrılır.

Parmak izi analizlerini; LS(Live Scan) cihazı ile parmak izlerinin tarama şeklinde alınarak kaydedilmesi, parmakların parmak izi boyası ile boyanarak kağıt üzerine basımı sonucu şekil 3.1'de görüldüğü gibi parmak izleri alınması, olay yerlerinde çeşitli parmak izi geliştirici kimyasallar ile parmak izinin görünür hale getirilmesi ve kağıda transferi, görünür haldeki parmak izlerinin ölçekli olarak fotoğraflanmak sureti ile transferi şeklinde sınıflandırabiliriz (Önder ve ark. 2006,c. s. 256).

Bir insanın, on parmak izi birbirine benzemeyeceği gibi hiçbir insanın parmak izi de diğerine benzemez. Dıştan müdahale ile bir parmak izi başka bir parmak izine benzetilemez. On yedi(17) özellik bulunan bir izin başka bir ize benzeme ihtimali 1.719.869.184'de bir(1) dir. Bir parmak izinde ise ortalama yüz (100) özellik bulunmaktadır. Olay yerinden elde edilmiş ve Olay Yeri İnceleme Uzmanları tarafından geliştirilerek görünür hale getirilen bir parmak izi ile arşiv taraması sonucu tespit edilen, şüpheliye ait iz karşılaştırma örneği şekilde görülmektedir (Karakuş, 2009, s. 347-348).

Veri bankasını kullanan bir ülkede meydana gelen olayda; 25 Eylül 2005 gecesi, evinden birkaç metre uzaklıkta ölü bulunan, genç ve güzel bir kadının üzerinden saldırgana ait biyolojik örnek, buradan da DNA profili elde edilmişti. Profil dokuz ay sonra FIFA Dünya Kupası maçlarım seyrederken sıradan bir mahalle kavgasına karışan, bu nedenle DNA'sı alınan aşçı Mark Dixie'nin özelliklerini tutmuştur. Aşçı, "Ben öldürmedim. Zaten ölüydü, ben sadece cinsel ilişkiye girdim" şeklinde kendini savunmaya kalksa da, 22 Şubat 2008 günü ömür boyu hapse mahkûm edilmiştir.

Cinayetini soruşturmakla görevlendirilen polis müdürü Stuart Cundy, kararın verildiği gün basının karşısına çıktı ve pek çok kişinin paylaştığı bir hayali dile getirilmiştir. *"Her vatandaşımızın DNA bilgisinin yer aldığı Ulusal bir DNA bankamız olsaydı, Sally Anne'in katilini bulmak için 9 ay beklemeyecektik, adalet 2.5 yıl gecikmemiş olacaktı."*

Bu olayda aşçının bankadaki DNA bilgisi sayesinde, sadece Sally Anne cinayetiyle bağlantısı değil, 1998'de çalışmaya gittiği Avustralya'da, Taylandlı bir kadını yaralayıp ırzına geçtiği ortaya çıkmış, ayrıca 2001'de telefon kulübesindeki bir kadını seyrederek, kulübe dışında kendini tatmin edenin de o olduğu anlaşılmıştır.[23]

Veri bankalarının yararlılığı ve kullanılabilirliği bu örnektede görülmektedir. Devlet güvencesi altında kurulacak veri bankasının verimli olacağı ve birçok olayın kısa sürede aydınlanacağını söylemek mümkündür. Bu sayede olası suçlar ve birçok insan hakkı ihlali engellenecektir.

2.2.5. DNA ve Parmak Veri Analizi İzinin Olay Yeri İnceleme Üzerine Etkisi

Olay yeri inceleme de sanıktan delile değil, delilden sanığa gitmenin prensip edinildiği bilinir. Bunun için de tek şart vardır: Maddi bulgular elde edip, hukuki nitelik taşıyan delil elde etmek.

Yukarıda maddi delillerin nasıl elde edileceği ve yöntemleri incelenmiştir. Maddi deliller, gerçeği ortaya çıkarmak, fail, mağdur ve olay yeri arasındaki ilişkiyi kurmak için önemlidir. Somut delilleri elde etme ne kadar önemli ise en az o kadar önemli olanda bu deliller üzerinden elde edilecek verilerdir. Ancak bundan da önemli olan, elde edilen verilerin karşılaştırılacağı verilerin olmasıdır.

Türkiye'de DNA veri bankası yoktur. Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanan DNA verileri ve Milli DNA Veri Bankası Kanunu Tasarısı, 2007 yılından bu yana

[23] CNN Türk, 2012 suç ve delil programı

TBMM'de beklemektedir ve kimlik tespiti veya adlî amaçla DNA örneklerinin alınması, analiz yapılması, verilerin saklanması, verilerden yararlanılması ile Türkiye Millî DNA Veri Bankasının kuruluş ve görevlerine ilişkin esas ve usulleri düzenlendiği bir taslaktır (Veli, 2007, s. 47-48). Eğer sistem kurulmuş olsaydı birçok olay çözülecek ve birçok olay da daha gerçekleşmeden önlenerek hak ihlallerinin önüne geçilecekti. Faili meçhul dosyaların kapanması, yeni suç işlemek isteyenler için de caydırıcı olacaktı.

Parmak izi veri bankası olarak nitelendirilen, olay yerinden alınan izlerle sistemdeki izlerin mukayesesini yapan otomatik avuç izi ve parmak izi teşhis sistemi (APFIS) olayların çözümüne katkısı büyüktür. Birçok olay bu sistemler sayesinde kısa sürede çözülmüştür. Olay yeri inceleme, parmak izi ve DNA veri bankası olmadan ve bunların mukayesesini yapacak yazılımlar olmadan düşünülemez. Ne kadar maddi delil elde edilmiş olunursa olsun onların üzerindeki verileri deşifre edecek sistem yoksa bir sonuç elde etmek mümkün olmayacaktır. Kamuda çalışıp, insan haklarını koruma görevi yapanlar, çağın gereksinimlerine uygun yöntem ve sistemleri kullanmakla yükümlüdür. Çünkü, ancak bu sayede hakları korumak ve hak ihlallerinin önüne geçmek mümkündür.

SONUÇ

Herkes, temel haklara sahip olmak bakımından eşittir. Bu hakların korunması ve güvence altına alınmasında kişilerin maddi durumu, konumu, dini, dili, cinsi, ırkı gibi sebeplerden eşitsizlik olabilir (Uygun, 2011, s. 360). Bu sebepten hak ihlali olur ve haklar çiğnenirse devletin devreye girerek dengeyi sağlaması, tekrar eski haline getirmesi gerekir. Bunları yaparken önce kendi içindeki birimlerin bu hakları ihlal etmemesi lazımdır. Bunun için, personelin insan hakkı bilinciyle eğitilmesi gerekir (Kuçuradi, 2007, s. 5). Kendi içindeki ihlalleri önleyen kamu kurumları, dışarıdaki hak ihlallerini de önler ve güvence altına alır. Devletin koruyacağı hakların başında yaşam hakkı, kişi dokunulmazlığı, kişi hürriyeti ve güvenliği, özel hayatın gizliliği gelir.

Temel hak ve hürriyetlerin korunması ve güvence altına alınması kolluk kuvvetlerinin görevidir. Bunun için, bu teşkilatlara zamanın gereksinimlerine ve teknolojik gelişmelere paralel eğitim verilmeli ve yeni sistemlerle güçlendirilmelidirler. Bu sayede hem suç ile hem de suçlu ile mücadele edilebilir. Suç ve suçlu ile mücadelede etkili ve caydırıcı olunmazsa, suçlar olağan hale gelir ve tekrarlanır. Bu da hak ihlallerinin artmasına sebep olur. Bu duruma düşmemek için gelişmiş ülkeler önlemlerini almış ve suçla mücadele için etkin yöntemler geliştirmişlerdir. Bunun başında olay yeri inceleme ve veri analiz merkezleri gelmektedir.

Olay yeri inceleme maddi gerçeği ortaya çıkarmakta fail, mağdur ve olay yeri arasındaki ilişkiyi kurmak için materyalleri veri analiz merkezlerine göndermektedir. Onlar da gelen materyallerdeki verileri deşifre edip soruşturmacı birime ve değerlendirilmek üzere yargıya göndermektedir. Çünkü yargı soruşturma süresince

önüne gelen delile göre kanaat oluşturup karar verir. Yani bu birimlerin koordineli çalışması gerekir. Biri olmadan diğerinin bir anlamı olmaz.

Olay yeri inceleme soruşturmada aktif görevi üstlenmesi, gidilen olayların kısa sürede çözüme ulaşması, bunların basın yoluyla bazen haberlerde, bazen de film ya da dizilerde gösterilmesi suç işleyecek kişiler için caydırıcı olmuştur. Bu sayede hak ihlali olmadan birçok olay önlenmiştir. Somut deliller ışığında gerçek faillerin yakalanması, yalan beyanla kimsenin hüküm giymemesi birçok hak ihlalini de önlemiştir. Bunların aktif olarak devam edebilmesi olay yeri incelemenin akabinde veri analiziyle sağlanmaktadır.

Tarlaya ekin ekip mahsulünü topladıktan sonra işletebileceğin bir fabrika olmazsa, ürününün hiçbir kıymeti kalmaz. Aynı şekilde, olay yerinde maddi deliller usulüne uygun şekilde toplandıktan sonra, üzerindeki faile ait verilerin alınabileceği bir analiz merkezi yoksa, alınan delillerin hiçbir hükmü yoktur. Bu nedenle insan hakkı ihlallerinin önüne geçebilmek ve güvence altına alabilmek için, iyi bir olay yeri inceleme ekibine ve sonrasında verileri değerlendirecek DNA ve parmak izi veri bankalarına ihtiyaç vardır.

Olay yeri inceleme, DNA ve parmak izi veri analizleri sayesinde olayların çözümüne doğrudan katkı sağlandığı, yargıya yardım edilip doğru kararlar verilmesini sağlayarak birçok hak ihlali önlendiği ve adil yargılanmanın sağlandığı görülmektedir.

KAYNAKLAR

AYBAY, Rona (2015). *İnsan Hakları Hukuku*, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

AYBAY, Rona (2010). *İnsan Hakları Seçilmiş Makaleler*, İstanbul: Pencere Yayınları.

AYDIN, M.Özmen., KARAKUŞ, N., ÇETİN, O., SOLAK, C.M., & BAHADIR D. (2006a). *Olay Yeri İnceleme Teknikleri Temel Eğitim Kitabı*, Ankara: Kriminal Polis Laboratuarları Dairesi Başkanlığı Yayını.

AYDIN, M.Özmen., KARAKUŞ, N., ÇETİN, O., SOLAK, C.M., & BAHADIR D. (2006b). *Parmak İzi Temel Eğitim Kitabı*, Ankara: Kriminal Polis Laboratuvarları Dairesi Başkanlığı Yayını.

AYDIN, M.Özmen., KARAKUŞ, N., ÇETİN, O., SOLAK, C.M., & BAHADIR D. (2006c). *Tasnif Sistemleri Temel Eğitim Kitabı*. Ankara: Kriminal Polis Laboratuarları Dairesi Başkanlığı Yayını.

AYDIN, M.Özmen., KARAKUŞ, N., ÇETİN, O., SOLAK, C.M., & BAHADIR D. (2006d). *Parmak İzi Geliştirme Temel Eğitim Kitabı*, Ankara: Kriminal Polis Laboratuarları Dairesi Başkanlığı Yayını.

BADEM, Uğur (1998). *Olay Yeri İnceleme ve Delil Toplama Yöntemleri*, Erzurum: Evren Ofset Yayınevi.

BADEM, Uğur(2004). *Olay Yeri İnceleme ve Delil Toplama Yöntemleri*, Ankara: Evren Yayıncılık A.Ş.

CLAPHAM, Andrew (2010). *İnsan Hakları*, Ankara: Dost Kitapevi Yayınları.

ÇETİN, Naci (2012). İpucu Dergisi(Temmuz 3). Ankara: Afşar Matbaacılık.

ÇOTUKSÖKEN, Betül (2010). *İnsan Hakları ve Felsefe*, İstanbul: Papatya Yayıncılık.

DOİZİNAS, Costas (2015). *Hukuk, Adalet ve İnsan Hakları. Eleştirel Bir Yaklaşım*. Ankara: Renas Yayıncılık.

EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, ASAYİŞ DAİRE BAŞKANLIĞI, KOMİSYON, Olay Yeri İnceleme ve Kimlik Tespit Temel Eğitim Kursu Ders Notları (2),2002, Ankara: Afşaroğlu Yayınevi.

HAMMARBERG, Thomas (2012). *Avrupa'da İnsan Hakları*, İstanbul: İletişim Yayıncılık

KARAKUŞ, Oğuz (2009). *Kriminalistik*, Ankara: Adalet Yayınevi.

KARAPAZARLIOĞLU. Ersin (2004) *Olay Yerinin Medikokriminal Adli Entomoloji Açısından İncelenmesi*, Ankara: Türkiye 1. Bitki Koruma Kongresi Bildirileri.

KIZILYEL, Serkan (2014). *Temel Hak ve Özgürlüklerin Kısıtlanmasında Kamu Güvenliği Ölçütü*, İstanbul: Beta Yayıncılık.

KUÇURADİ, İoanna (2007). *İnsan Hakları Kavramları ve Sorunları*, Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.

KUÇURADİ, İoanna (2010). *İnsan ve Değerleri*, Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.

ÖNDER, A.Aydın., Özmen, M., Özdemir, N., Çebi, T.A. & Ünal,İsmail.B.(2006). *Olay Yeri İnceleme ve Kimlik Tespit İşlemlerine İlişkin Hukuki Düzenlemeler*. Ankara: Kriminal Polis Laboratuvarları Dairesi Başkanlığı Yayını.

SOKULLU, Füsun (2011). *Kriminoloji*, İstanbul: Beta Basım Yayınları.

TEZCAN, Durmuş., RUHAN, M., ÖNOK, O., MURAT, R. (2010). *İnsan Hakları El Kitabı.* Ankara: Bilgi Yayınevi

TOLUNAY, Mustafa Kemal (2012) *Emniyet Hizmetleri Yurt Dışı Misyon Koruma Sınavı Çalışma Kitabı.* Ankara: Sistem Grup Akademi Yayıncılık.

UYGUN, Oktay (2011). *Demokrasi Tarihsel, Siyasal ve Felsefi Boyutlar.* İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.

VELİ, Önder (2007) "DNA Verileri Ve Türkiye Milli DNA Veri Bankası Kanunu Tasarısı Hakkındaki Görüşlerimiz", *Hukuk Dergisi,* Y.1, S.1, Nisan, Bursa

İNTERNET KAYNAKLARI

Bilgi ve Başvuru Kaynağı, (2014).
http://dna.nedir.com/#ixzz2FZk6TmRs (03.06.2014)

ÇİFTÇİOĞLU, Cengiz Topel. (2010). Yaşama Hakkı. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 103. Sayı http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2013-103-1230 (08.07.2012)

MACOVEİ, Monica. (2002). Kişinin Özgürlük ve Güvenlik Hakkı. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 5. Maddesinin uygulanmasına ilişkin kılavuz
http://www.yargitay.gov.tr/abproje/belge/kitaplar/AIHS_mad5_OzgurlukveGuvenlik.pdf
(21.06.2013)

MEMİŞ, Emin (2005). İnsan Hakları Avrupa Standardı ve İç Hukuk Etkileşimi Analizleri
http://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/anayasa_yargisi/anayargi/memis.pdf (19.05.2013)

Soru Bank Blog, (2014). Tarih Biliminde Olay ve Olgu Kavramları. http://www.sorubak.com/blog/tarih-biliminde-olay-ve-olgu-kavramlari.html (12.09.2014)

ŞAHBAZ, İbrahim (2004). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Kişi Özgürlük ve Güvenliği. Türkiye Barolar Birliği Dergisi http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2004-55-89 (03.11.2013)

TATAR, Can (2005). Adil Yargılanma Hakkı Nedir. Cantatar.net, http://www.cantatar.net/adil-yargilanma-hakki (05.01.2012)

T.C. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü (2015). http://www.egm.gov.tr/Sayfalar/Haklarınızı-biliyor-musunuz.aspx (08.03.2014)

T.C. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü (2014). http://10.150.3.60/afisweb/Video_Sunum.htm (01.12.2013)

T.C. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü (2014). http://10.150.3.60/afisweb/Yeni_Apfis_Projesi.htm (04.05.2013

TURHAN, Aydın (2013) İnsan Hakkı Kuşakları Arasındaki Tamamlayıcılık İlişkisi. https://www.inonu.edu.tr/uploads/old/21/255/aydinturhan-4-2-tam.pdf

Özgür Bugün Haber Merkezi (2014) 46 Ülkede DNA Bankası Var Bizde Yok Haberi http://www.bugun.com.tr/gundem/46-ulkede-dna-bankasi-var-bizde-yok-haberi/1339174/www.karizmadergisi.com/karizma.php 25.03.2005 (19.06.2014)

Beykoz, 2012, olay yeri inceleme raporu http://www.beykozguncel.com/1164-kanit-dizisinin-unlu-yuzu-kriminolog-prof-dr-sevil-atasoy-soylesi.html (05.10.2014)

Beykoz. 2011, olay yeri inceleme raporu http://www.istabip.org.tr/dosyalar/adli_tip.pdf 17.01.2014)

CNN Türk, 2012 suç ve delil programı (2013) http://tv.cnnturk.com/sucvedelil (21.10.2013) Video Haberi

Ümraniye, 2009, olay yeri inceleme raporu http://mehmetbzkrt.blogcu.com/tertip-tubitak-raporuyla-dogrulandi/7255431 (02.03.2011)